

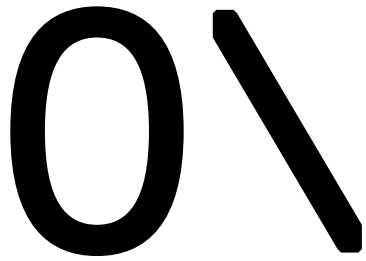
Museum cijfers 2016

Stichting Museana
p/a Museumvereniging
Postbus 2975
1000 CZ Amsterdam

telefoon 020-5512900
info@museumvereniging.nl

Inhoud

Samenvatting	2
1. Musea in Nederland	4
2. Bezoeken aan musea	11
3. Museumkaart	15
4. Educatie	19
5. Werkgelegenheid	24
6. Financiën	28
7. Tot slot	37
8. Colofon	38

Samenvatting

Musea vertellen samen het hele verhaal. Daarom zijn er musea in het hele land. In elke provincie, in elke regio en in elke windrichting. Sommige musea vertellen het grote verhaal, anderen tonen de lokale geschiedenis of de plaatselijke gewoonten.

Nederlandse musea kennen een grote verscheidenheid in collecties en maatvoering. In 2016 zijn 420 musea aangesloten bij de Museumvereniging. Die 420 musea zijn samen goed voor 31,7 miljoen bezoeken in 2016, 2,5 miljoen meer dan in 2015.

Het aandeel van het snel stijgende buitenlandse bezoek stijgt van 27% in 2015 tot 29% in 2016. Jeugd tot en met 18 jaar is goed voor 6,1 miljoen of 31,7 miljoen museumbezoeken in 2016. Net als het totale museumbezoek stijgt het aantal Museumkaarthouders sterk. In 2016 waren de bijna 1,3 miljoen kaarthouders goed voor 26% van het totale museumbezoek. Bezoek van de Museumkaarthouders levert de musea € 55 miljoen op.

De werkgelegenheid in musea is in 2016 met 1.500 personen gegroeid. Het aantal betaalde banen stijgt in 2016 met 1,3%, vooral omdat er 3,7% meer personeel in vaste dienst is aangenomen. In de 420 musea werken nu 38.000 mensen, van wie 26.000 of 68% onbetaald als vrijwilliger of stagiair.

De particuliere geldstroom – de eigen inkomsten – is verreweg de belangrijkste financieringsbron van musea en draagt inmiddels € 516 miljoen of ruim 50% bij aan de omzet. Ondanks een mooie € 34 miljoen meer eigen inkomsten in 2016 stagneert de museale omzet door teruglopende overheidssubsidies op het 2015-niveau van € 1.024 miljoen.

De gezamenlijke musea hebben een negatief resultaat uit de normale bedrijfsvoering van € 23 miljoen of 2,3% van de omzet. Veel musea schrijven rode cijfers, en nu ook enkele grote musea. Ondanks achterblijvende subsidies weten musea een enorme stijging van het aantal bezoeken te realiseren. Zo daalt de subsidie per bezoek tussen 2011 en 2016 met maar liefst 40%.

Musea zijn van onschatbare waarde voor de samenleving. Ze beheren en conserveren ons gezamenlijk erfgoed en maken het toegankelijk voor een (inter) nationale doelgroep. Deze publieke taak voeren ze uit op kwalitatief hoog niveau. Om op dat niveau te kunnen blijven werken, zijn investeringen in de sector noodzakelijk. Vanuit het bedrijfsleven, maar zeker ook vanuit de overheid. Samen met de overheden dragen musea immers de verantwoordelijkheid voor ons collectieve erfgoed.

Kerncijfers 2016

420 musea in heel Nederland aangesloten bij de Museumvereniging.

Gemiddeld 2,47 musea per 100.000 inwoners, van 0,99 in Flevoland tot 4,20 in Zeeland.

31,7 miljoen bezoeken, waarvan 29% uit het buitenland.

Bijna 1,3 miljoen Museumkaarthouders goed voor 26% van alle museumbezoeken.

Werkgelegenheid groeit naar **38.000 m/v** in voltijd en deeltijd, waarvan **68%** als onbetaald vrijwilliger of stagiair.

€ 1,02 miljard omzet waarvan ruim **50%** eigen inkomsten, en **€ 1,05 miljard** kosten.

86 miljoen objecten waarvan **55%** in musea voor natuurhistorie.

Door bezit van omvangrijke natuurhistorische collecties is ruim **60%** van de museumcollecties eigendom van het Rijk. Musea zelf zijn eigenaar van **18%** van de collecties.

Trends

Het totaal aantal bezoeken stijgt in 2016 met **2,5 miljoen** of **8,7%**.

Het aantal buitenlandse bezoeken stijgt in 2016 met **1,3 miljoen**, ruim drie keer zo veel als het binnenlandse bezoek, **17% versus 5,6%**.

Ondanks een afname van jongeren tot en met 18 jaar blijft het aantal school- en jeugdbezoeken stijgen.

Met **€ 1,02 miljard** blijft de omzet van de musea in 2016 op het niveau van 2015. De kosten stijgen met € 38 miljoen tot **€ 1,05 miljard**.

Het aandeel eigen inkomsten van de musea stijgt van **38%** in 2011 naar **50%** in 2016.

Ondanks de inflatie dalen overheidssubsidies tussen 2011 en 2016 per saldo met **3,7%**.

Tussen 2011 en 2016 daalt de subsidie per bezoek met **40%**.

Musea nemen in 2016 **3,7%** meer personeel in vaste dienst aan. Het aandeel van personeel met vast dienstverband stijgt van **68%** in 2013 tot **71%** in 2016.

In 2016 stijgt het aantal Museumkaarthouders met bijna **100.000**.

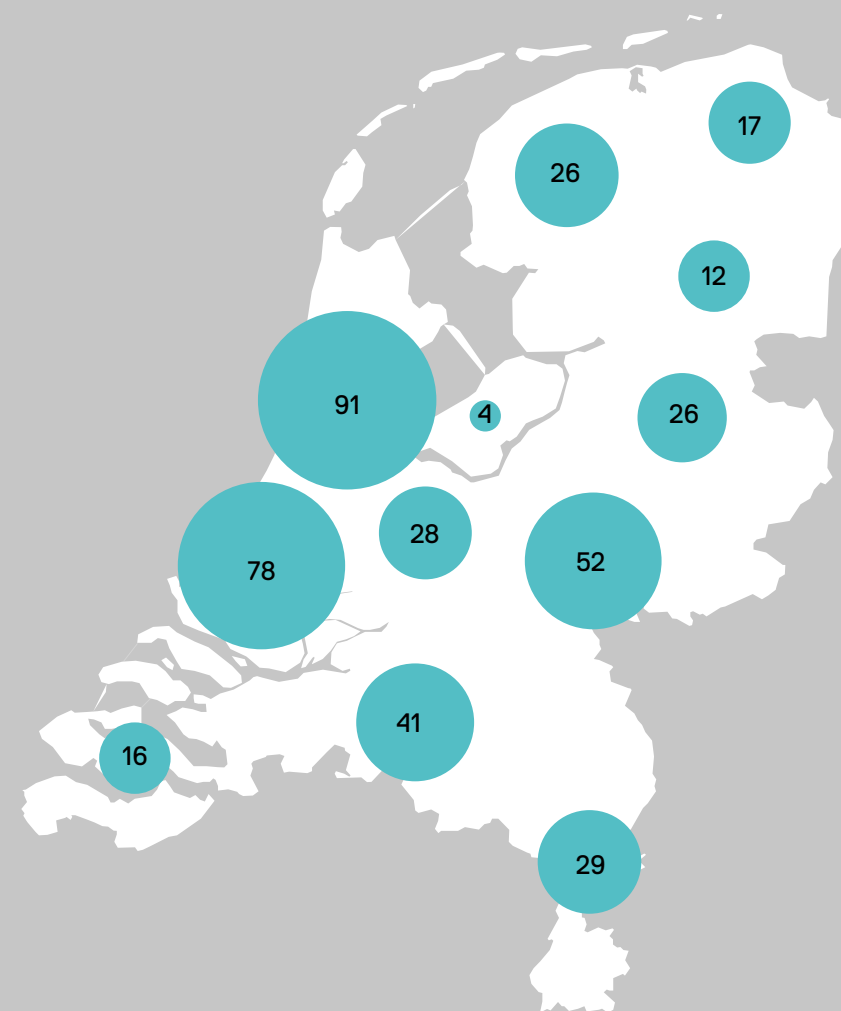
Musea in Nederland

Musea zijn voor iedereen dichtbij

Musea zijn er in het hele land

In 2016 zijn 420 musea aangesloten bij de Museumvereniging. Musea zijn er in het hele land. In elke provincie, in elke regio en in elke windrichting. Nederlandse musea kennen een grote verscheidenheid in collecties en maatvoering. Er zijn musea met meer typen verzamelingen, zoals kunst en geschiedenis, of wetenschap en natuur.

Figuur 1.1:
Spreiding van musea over de provincies, 2016

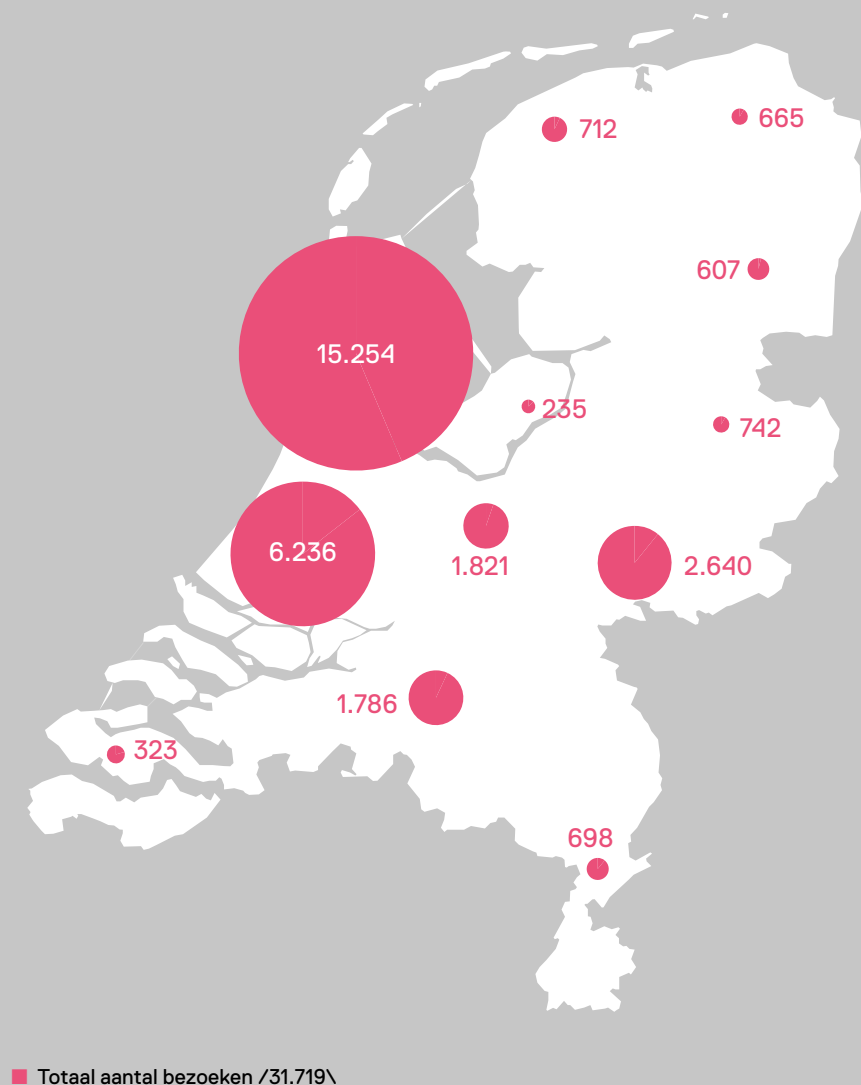

■ Totaal aantal musea /420\

Door afrondingen in de presentatie hoeft het totaal niet exact overeen te komen met de som van de gepresenteerde cijfers.

2\ Musea in Nederland

Figuur 1.2:
Spreiding van bezoek over de provincies, 2016
(x 1.000)

Overall in Nederland vind je musea

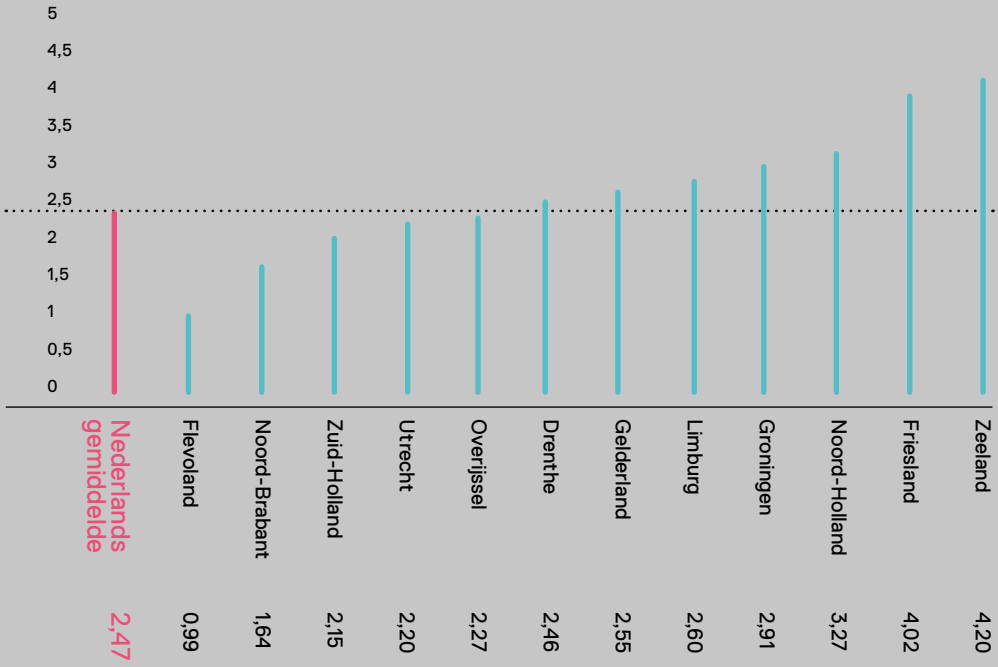
Musea zijn er in het hele land. Geen provincie of regio zonder musea. Noord-Holland telt de meeste musea en ook de meeste museumbezoeken. Daarna volgen Zuid-Holland en Gelderland (figuur 1.2). Noord- en Zuid-Holland zijn in 2016 samen goed voor 21,5 miljoen bezoeken, ruim twee derde van het totale museumbezoek.

Zeeland de provincie met grootste museumdichtheid

De Randstedelijke dominantie is er niet als er wordt gekeken naar museumdichtheid, het aantal musea per 100.000 inwoners. Zeeland is met 4,20 de provincie met de meeste musea per 100.000 inwoners, gevolgd door Friesland met 4,02, Noord-Holland met 3,27 en Groningen met 2,91. Met uitzondering van Noord-Holland hebben deze provincies weinig musea maar relatief ook weinig inwoners. Flevoland, Noord-Brabant en Zuid-Holland zijn provincies met een museumdichtheid onder het landelijk gemiddelde van 2,47 musea per 100.000 inwoners.

1\ Musea in Nederland

Figuur 1.3:
Aantal musea naar provincie, 2016
(per 100.000 inwoners)

1\ Musea in Nederland

Naast 12 provincies kent Nederland ook een indeling in regio's van het CBS. Musea zijn vaak geconcentreerd in een centrumgemeente van een regio. Dat verklaart mede waarom 48% van de gemeenten geen museum binnen de eigen gemeentegrenzen heeft.

Grote verschillen in museumdichtheid

Het aantal musea per 100.000 inwoners in de regio's loopt uiteen van 0,00 in Overig Groot-Rijnmond tot 5,17 in Zuidwest-Friesland. Ook binnen provincies zijn er in regio's grote verschillen in museumdichtheid. In Noord-Holland varieert die van zeer beneden gemiddeld in IJmond tot sterk boven gemiddeld in Alkmaar en omgeving. Resultaten op regionaal niveau leiden – net als bij die op provinciaal niveau – tot de conclusie dat het aantal musea per 100.000 inwoners tussen regio's grote verschillen vertoont en dat deze niet te herleiden zijn tot specifieke landsdelen. Regio's met een hoge en met een lage museumdichtheid zijn in alle windstreken van het land.

Figuur 1.4:
Spreiding van musea naar regio
(per 100.000 inwoners)

Museumdichtheid per regio

- Klasse 1: 0,00-1,59
- Klasse 2: 1,60-2,19
- Klasse 3: 2,20-2,69
- Klasse 4: 2,70-3,99
- Klasse 5: 4,00-5,19

1\ Musea in Nederland

Geschiedenismusea grootste groep musea in Nederland

61% van de musea beschouwt zichzelf als geschiedenismuseum. Dit is de grootste groep musea, maar kleinere musea in termen van bezoeken en omzet (tabel 2.1). In 2016 nemen geschiedenismusea 43% van het museumbezoek en 40% van de museale omzet voor hun rekening. Deze stijging ten opzichte van 2015 komt mede door toetreding tot de Museumvereniging van de nieuwe geschiedenismusea het Koninklijk Paleis Amsterdam, Aviodrome en Museumpark Archeon.

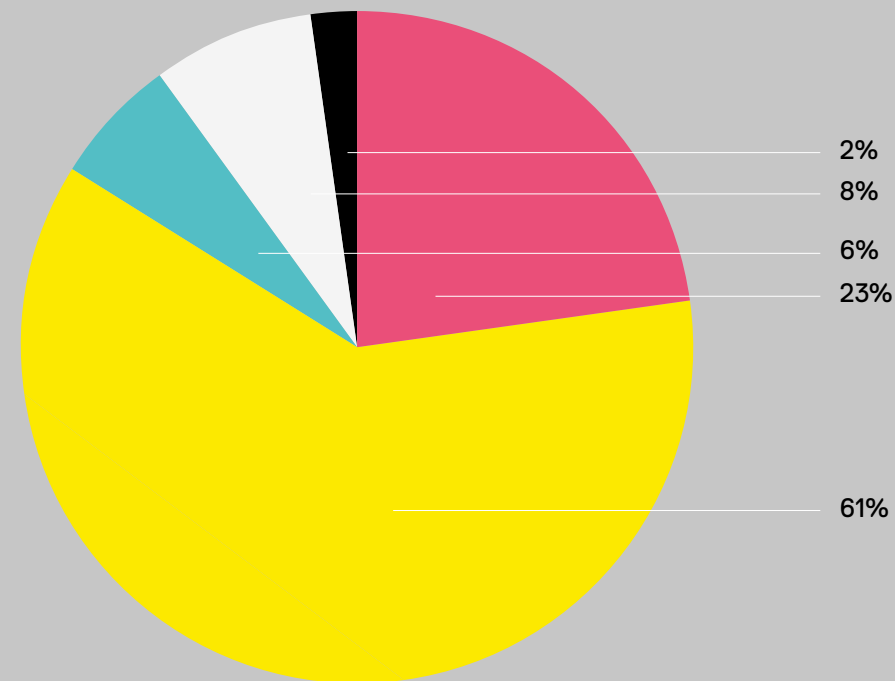
Bijna een kwart van de musea is een kunstmuseum. De kunstmusea zijn relatief groot en samen goed voor 39% van het museumbezoek en 44% van de museale omzet. Volkenkundige musea vormen de kleinste groep musea.

Figuur 1.5:
Musea naar type collectie, omzet en bezoek, 2016

	aantal musea	aandelen musea (in %)	omzet (x 1 mln. euro)	aandelen omzet (in %)	bezoeken (x 1.000)	aandeel bezoeken (in %)
Kunst	96	23	453	45	12.343	39
Geschiedenis	257	61	408	40	13.596	43
Natuurhistorie	26	6	85	8	3.251	10
Bedrijf, wetenschap en techniek	34	8	51	5	1.976	6
Volkenkunde	7	2	27	3	553	2
Totaal	420	100	1.024	100	31.719	100

Door afrondingen in de presentatie hoeft het totaal niet exact overeen te komen met de som van de gepresenteerde cijfers.

Figuur 1.5:
Musea naar type collectie, 2016
(aandelen in %)

■ Kunst /96\
■ Geschiedenis /257\
■ Natuurhistorie /26\
■ Bedrijf, wetenschap en techniek /34\
■ Volkenkunde /7\

totaal /420\

1\ Musea in Nederland

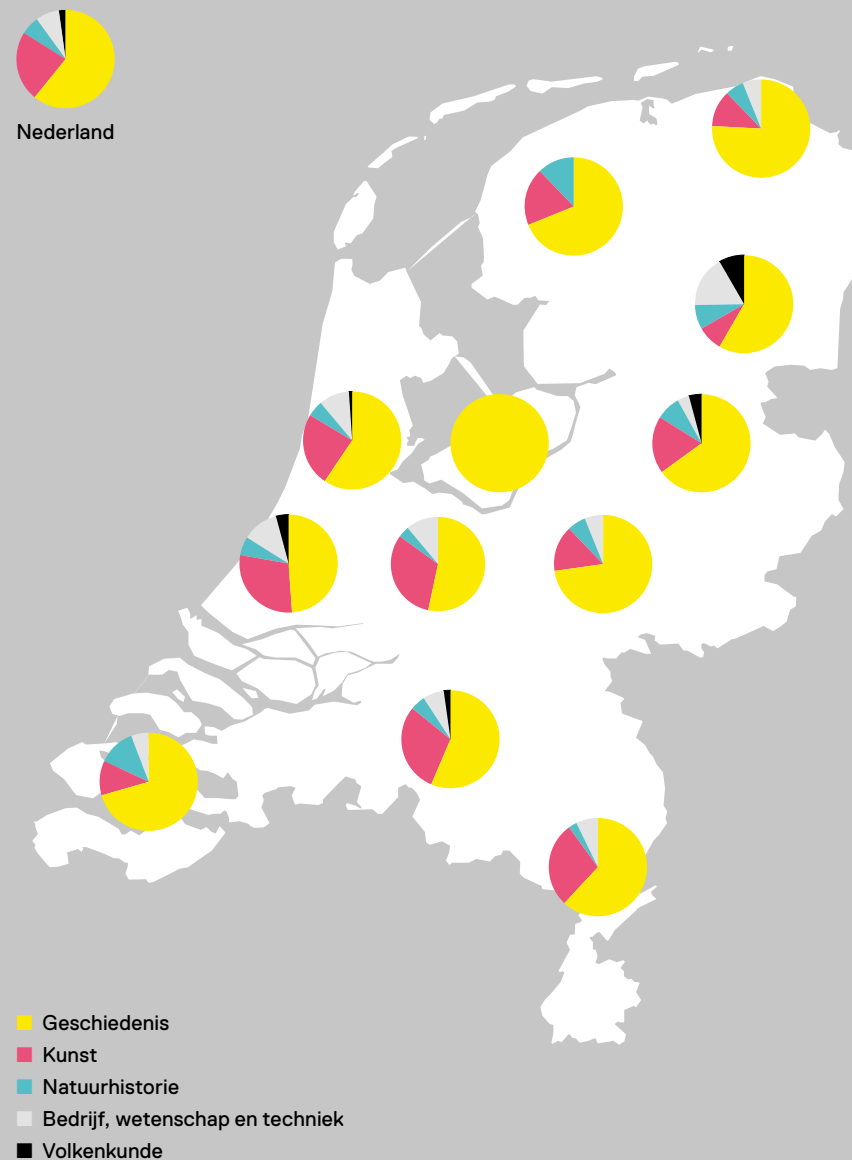
Geschiedenismusea de meest voorkomende, in Flevoland zelfs 100%

In alle provincies en vooral buiten de Randstad zijn geschiedenismusea de meest voorkomende. Het aandeel van geschiedenismusea in het totaal per provincie loopt van 49% in Zuid-Holland tot 100% in Flevoland. Flevoland, Zeeland en Drenthe hebben in verhouding weinig kunstmusea.

Figuur 1.6:
Musea naar grootteklasse per provincie, 2016
(aandelen per provincie in %)

	Geschiedenis	Kunst	Natuur- historie	Bedrijf, wetenschap en techniek	Volkenkunde
Flevoland	100	0	0	0	0
Groningen	76	12	6	6	0
Zeeland	75	6	13	6	0
Gelderland	73	15	6	6	0
Friesland	69	19	12	0	0
Overijssel	65	19	8	4	4
Limburg	62	28	3	7	0
Nederland	61	23	6	8	2
Noord-Holland	59	24	5	10	1
Drenthe	58	8	8	17	8
Noord-Brabant	56	29	5	7	2
Utrecht	54	32	4	11	0
Zuid-Holland	49	29	6	12	4

Figuur 1.6:
Musea naar type collectie per provincie, 2016
(aandelen per provincie in %)

1\ Musea in Nederland

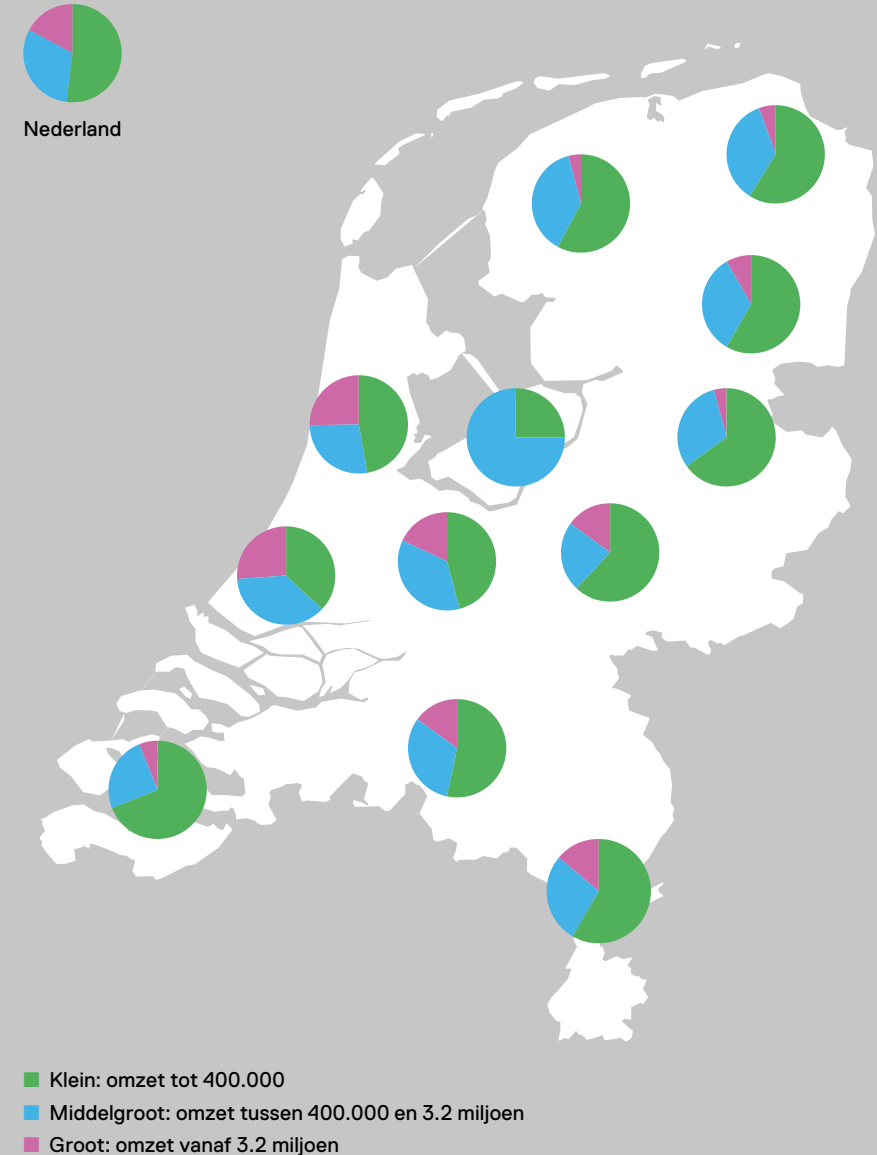
420 musea van klein tot groot

De grootte van musea loopt sterk uiteen, net als de spreiding over het land van kleine, middelgrote en grote musea. In Zeeland zijn de meeste kleine musea, gevolgd door Overijssel en Groningen. In Flevoland en Zuid-Holland zijn relatief de minste kleine musea, in Zuid- en Noord-Holland relatief veel grote musea. Flevoland heeft geen groot museum, Friesland, Overijssel, Zeeland en Groningen elk één. De spreiding van middelgrote musea over het land is gelijkmatiger dan die van de kleine en grote musea.

Figuur 1.7:
Musea naar grootteklasse per provincie, 2016
(aandelen per provincie in %)

	Klein	Middelgroot	Groot
Zeeland	69	25	6
Overijssel	65	31	4
Groningen	65	29	6
Gelderland	62	23	15
Limburg	59	28	14
Drenthe	58	33	8
Friesland	58	38	4
Noord-Brabant	54	32	15
Nederland	52	31	17
Noord-Holland	47	27	25
Utrecht	46	36	18
Zuid-Holland	37	37	26
Flevoland	25	75	0

Figuur 1.7:
Musea naar grootteklasse per provincie, 2016
(aandelen per provincie in %)

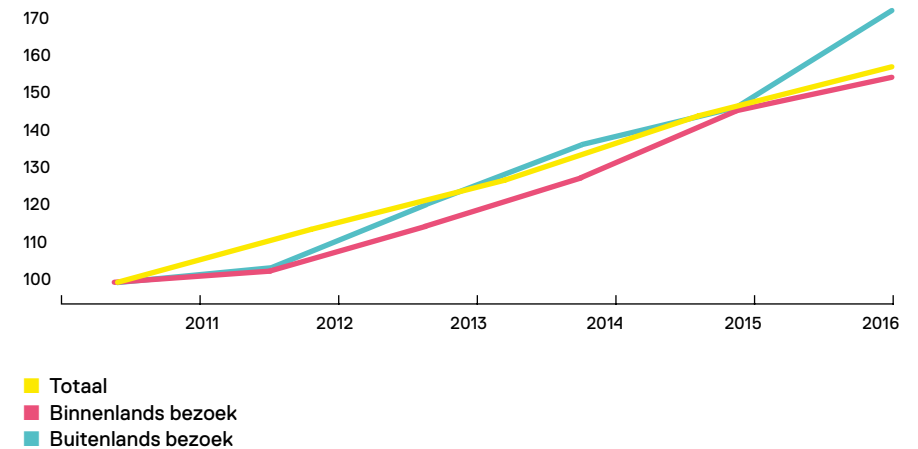
21

Bezoeken

Aantal bezoeken stijgt in 2016 met 2,5 miljoen tot 31,7 miljoen

In 2016 telden de 420 musea 31,7 miljoen bezoeken, 2,5 miljoen of 8,7% meer dan in 2015. Ruim de helft van die toename komt van 1,3 miljoen meer buitenlandse bezoeken. Het aantal buitenlandse bezoeken stijgt drie keer zo snel als het binnenlandse museumbezoek. Het aandeel van het buitenlandse bezoek stijgt daardoor van 27% in 2015 tot 29% in 2016.

Figuur 2.1:
Trends in het aantal binnenlandse en buitenlandse museumbezoeken, 2011-2016
(indexcijfers met 2011 = 100)

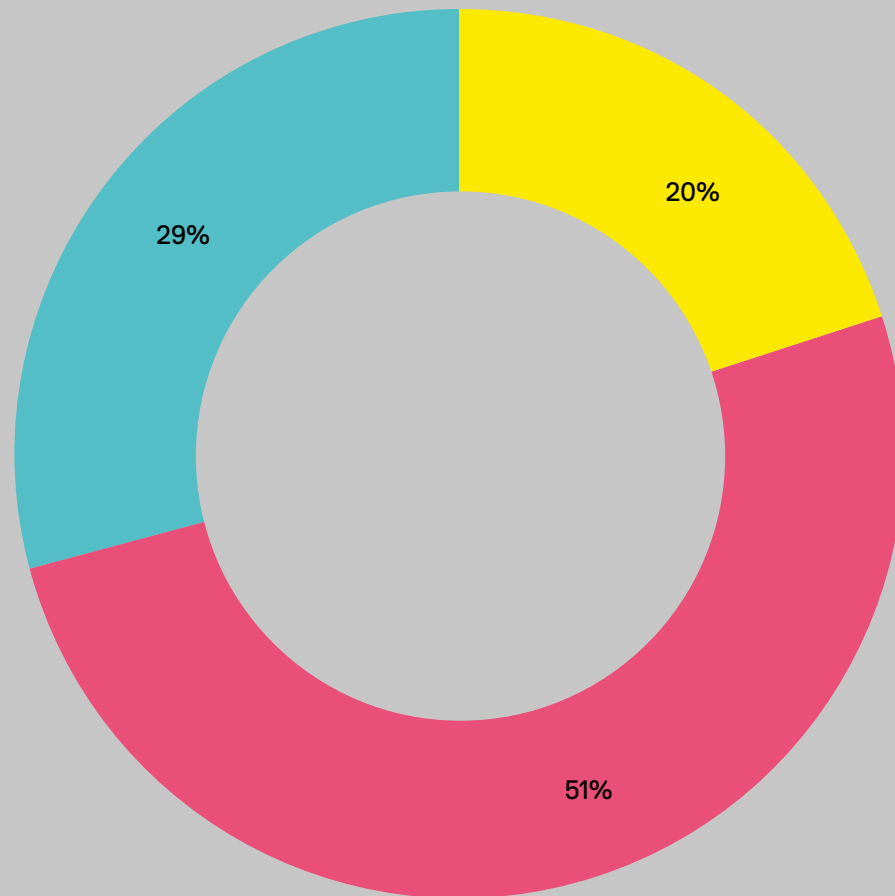

Het grootste deel van het museumbezoek is binnenlands bezoek

Met 71% is het grootste deel van het museumbezoek binnenlands bezoek. Dat bezoek zien we met name bij musea voor natuurhistorie, volkenkunde en bedrijf, wetenschap en techniek. Naast bezoek uit de eigen gemeente komt twee derde van het bezoek aan deze musea uit andere Nederlandse gemeenten. Musea voor natuurhistorie trekken verhoudingsgewijs het meeste bezoek uit de eigen gemeente. Buitenlandse toeristen gaan vooral naar kunst- en geschiedenismusea.

2\ Musea en hun bezoek

Figuur 2.2:
Geografische herkomst van het museumbezoek,
2016 (aandelen in %)

■ Lokaal bezoek /6.431.000\
■ Ander binnenlands bezoek /16.0620.000\
■ Internationaal bezoek /9.225.000\

Figuur 2.3:
Geografische herkomst van het museumbezoek
naar type museum, 2016

	lokaal bezoek	% van het totaal bezoek	Ander binnenlands bezoek (x 1.000)	% van het totaal bezoek	Buitenlands bezoek (x 1.000)	% van het totaal bezoek
kunst	2.609	21	5.264	43	4.470	36
geschiedenis	2.578	19	6.941	51	4.077	30
natuurhistorie	798	25	2.167	67	285	9
bedrijf, wetenschap en techniek	350	18	1.301	66	325	16
volkenkunde	96	17	389	70	68	12
totaal	6.431	20	16.062	51	9.225	29

Door afrondingen in de presentatie hoeft het totaal niet exact overeen te komen met de som van de gepresenteerde cijfers.

Buitenlandse bezoeken stijgen sneller dan binnenlandse

Het aantal buitenlandse bezoeken is tussen 2011 en 2016 met 73% gestegen. De binnenlandse bezoeken stegen in die periode met 55%. Het totale museumbezoek is met 60% toegenomen, een bezoekstijging van 9,9% per jaar.

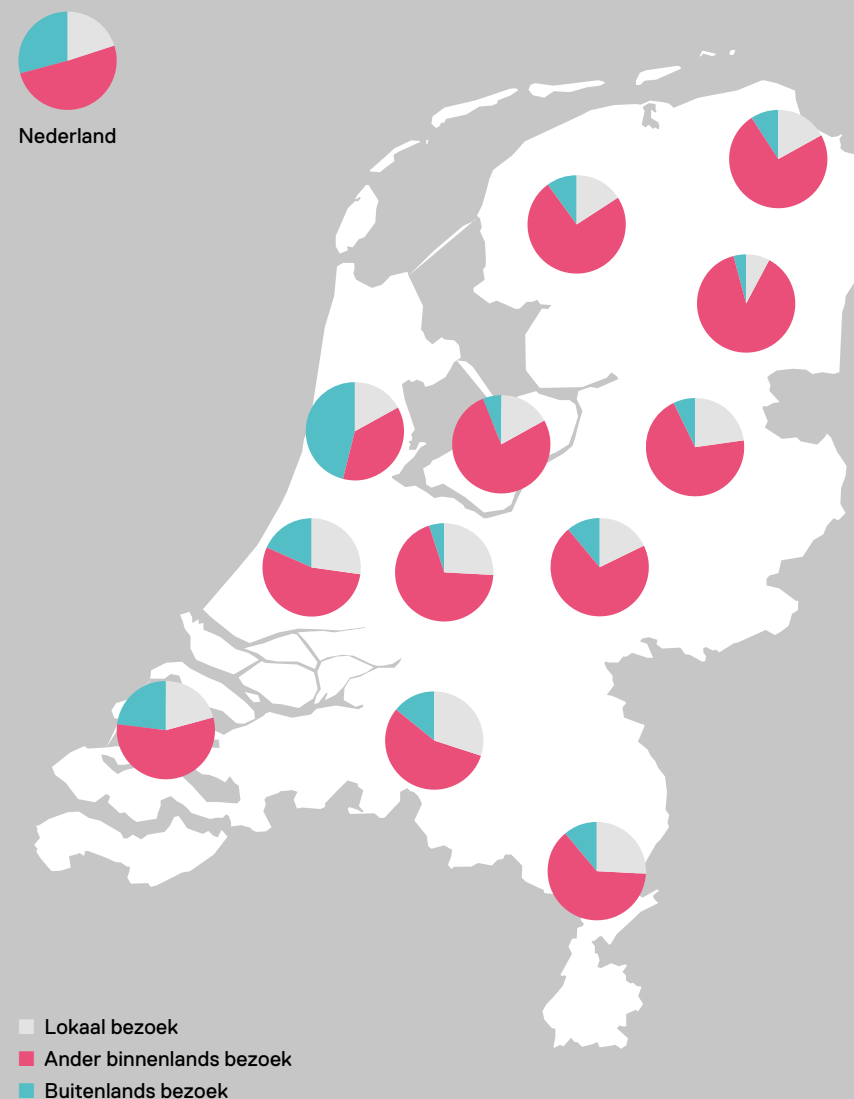
2\ Musea en hun bezoek

In alle provincies behalve Noord-Holland bestaat het grootste deel van het bezoek uit binnenlands bezoek dat niet uit de vestigingsgemeente van het museum afkomstig is (ander binnenlands bezoek). Dat geldt ook voor Nederland als geheel, waar het ander binnenlands bezoek 51% van het totale bezoek vormt. Vooral in de drie noordelijke provincies en in Flevoland komt het leeuwendeel van het bezoek voor rekening van ander binnenlands bezoek. Noord-Holland trekt juist veel buitenlands bezoek (46%), gevolgd door Zeeland (23%) en Zuid-Holland (18%). Musea in Noord-Brabant en Zuid-Holland ontvangen relatief veel lokaal bezoek.

Figuur 2.4:
Geografische herkomst van het museumbezoek per provincie, 2016 (aandelen per provincie in %)

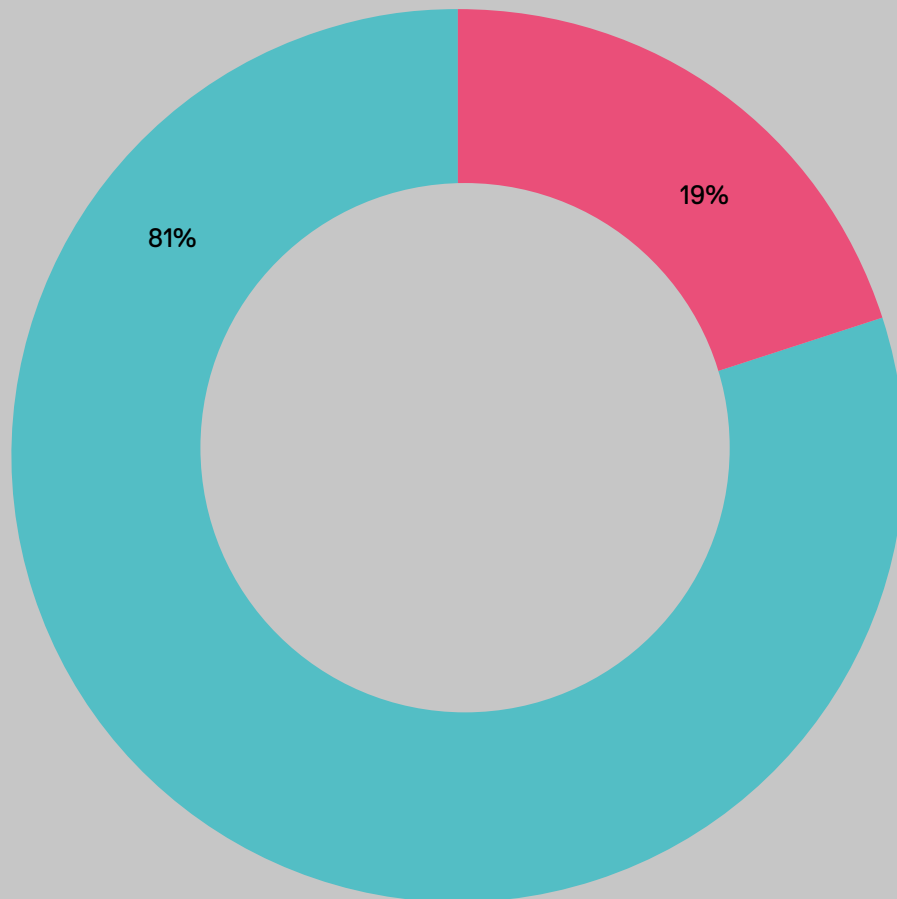
	Lokaal bezoek	Ander binnenlands bezoek	Buitenlands bezoek
Drenthe	8	88	4
Flevoland	17	76	6
Groningen	17	74	9
Friesland	16	74	10
Gelderland	18	71	11
Overijssel	23	70	7
Utrecht	26	69	5
Limburg	26	63	11
Zeeland	21	56	23
Noord-Brabant	30	56	14
Zuid-Holland	27	54	18
Nederland	20	51	29
Noord-Holland	17	37	46

Figuur 2.4:
Geografische herkomst van het museumbezoek per provincie, 2016 (aandelen per provincie in %)

2\ Musea en hun bezoek

Figuur 2.5:
Museumbezoek van jeugd en volwassenen, 2016
(aandelen in %)

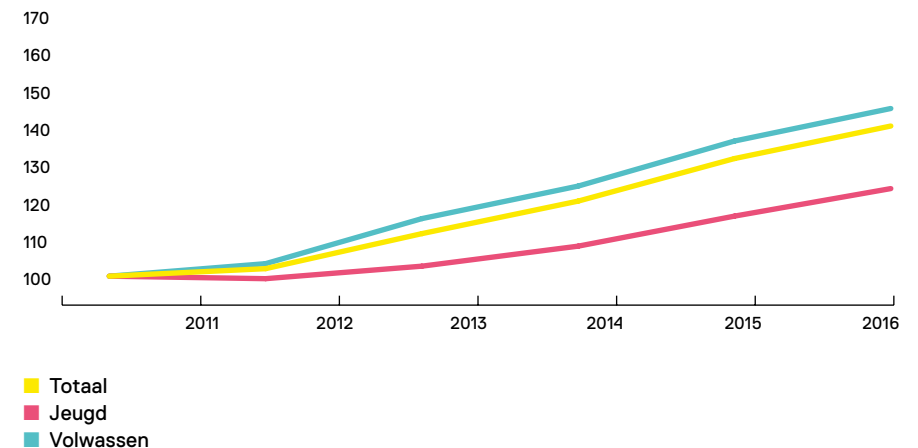

■ Jeugd /6.122.000\
■ Volwassenen /25.597.000\
Totaal /31.719.000\
Totaal /31.719.000\

Jeugd tot en met 18 jaar is goed voor 6,1 miljoen of 19% van de 31,7 miljoen museumbezoeken in 2016.

Het aantal bezoeken van volwassenen is tussen 2011 en 2016 met 67% gestegen. Het totale museumbezoek steeg in die periode met 60%. Het aantal jeugd-bezoeken blijft stijgen maar dat gaat minder snel door daling van het aantal jeugdigen. In totaal stijgt het jeugdbezoek tussen 2011 en 2016 met bijna 35%.

Figuur 2.6:
Trends in het aantal museumbezoeken van jeugd en volwassenen, 2011-2016
(indexcijfers met 2011 = 100)

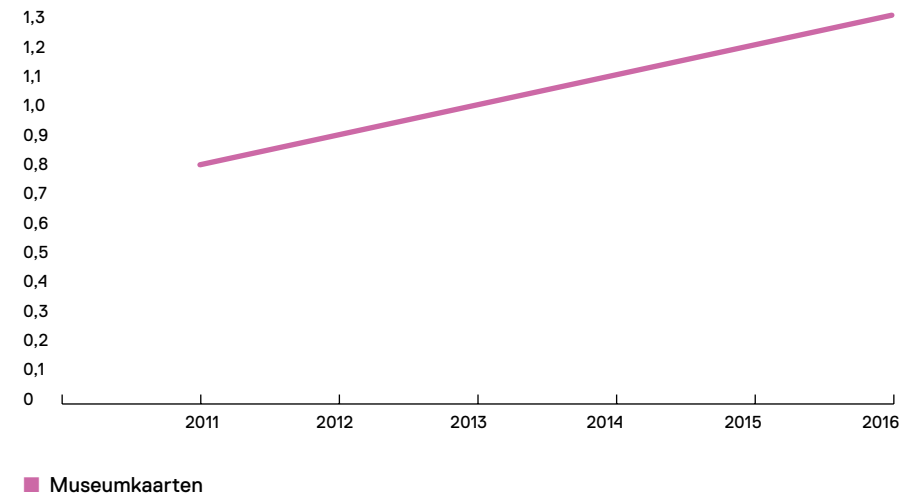
3\

Museumkaart

Museumkaarthouders goed voor 26% van het totale museumbezoek

Het aantal Museumkaarthouders is net als het totale museumbezoek tussen 2011 en 2016 sterk gegroeid. Het aantal kaarthouders stijgt met 60% van 0,8 miljoen in 2011 tot bijna 1,3 miljoen in 2016.

Figuur 3.1:
Trends in het aantal Museumkaarthouders,
2011-2016 (aantallen x 1 mln.)

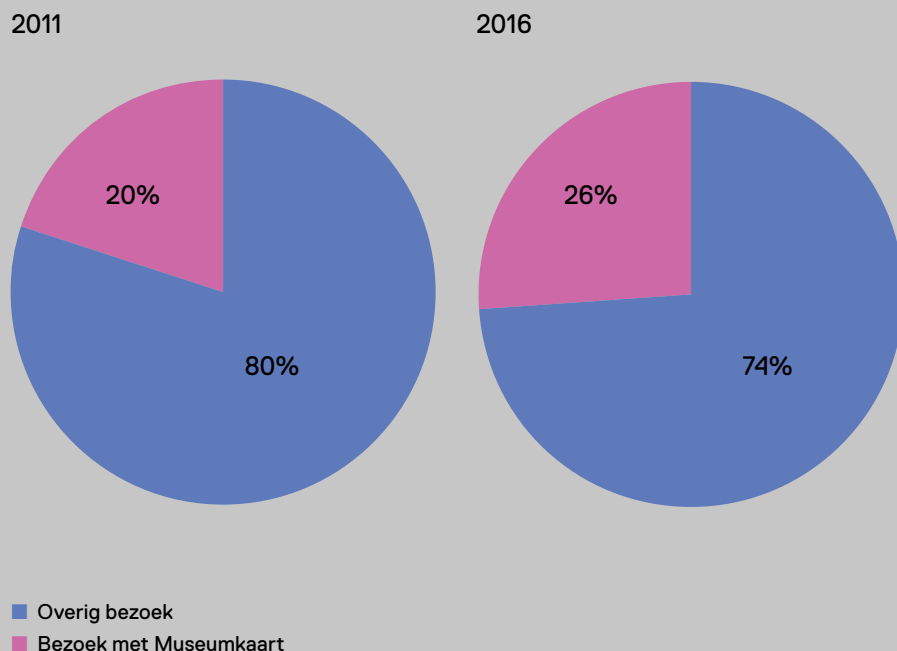

De Museumkaart levert een aanzienlijke bijdrage aan de groei van het aantal museumbezoeken. In 2011 waren de Museumkaarthouders goed voor 20% van het totale museumbezoek, in 2016 is dat gestegen tot 26%.

3\ Museumkaart

Figuur 3.2:
Bezoeken met de Museumkaart en overige bezoeken, 2011-2016 (aandelen in %)

Museumkaart in 2016 goed voor 8,5 miljoen bezoeken

Het aantal bezoeken van Museumkaarthouders is tussen 2011 en 2016 meer dan verdubbeld. Het aantal overige bezoeken steeg in dezelfde periode met de helft. De Museumkaart is in 2016 goed voor 8,5 miljoen bezoeken, 2,5% meer dan in 2015.

Museumkaarthouders gebruiken hun kaart in 2016 gemiddeld 6,6 keer, in 2015 6,8 keer.

Museumkaart van groot financieel belang voor musea

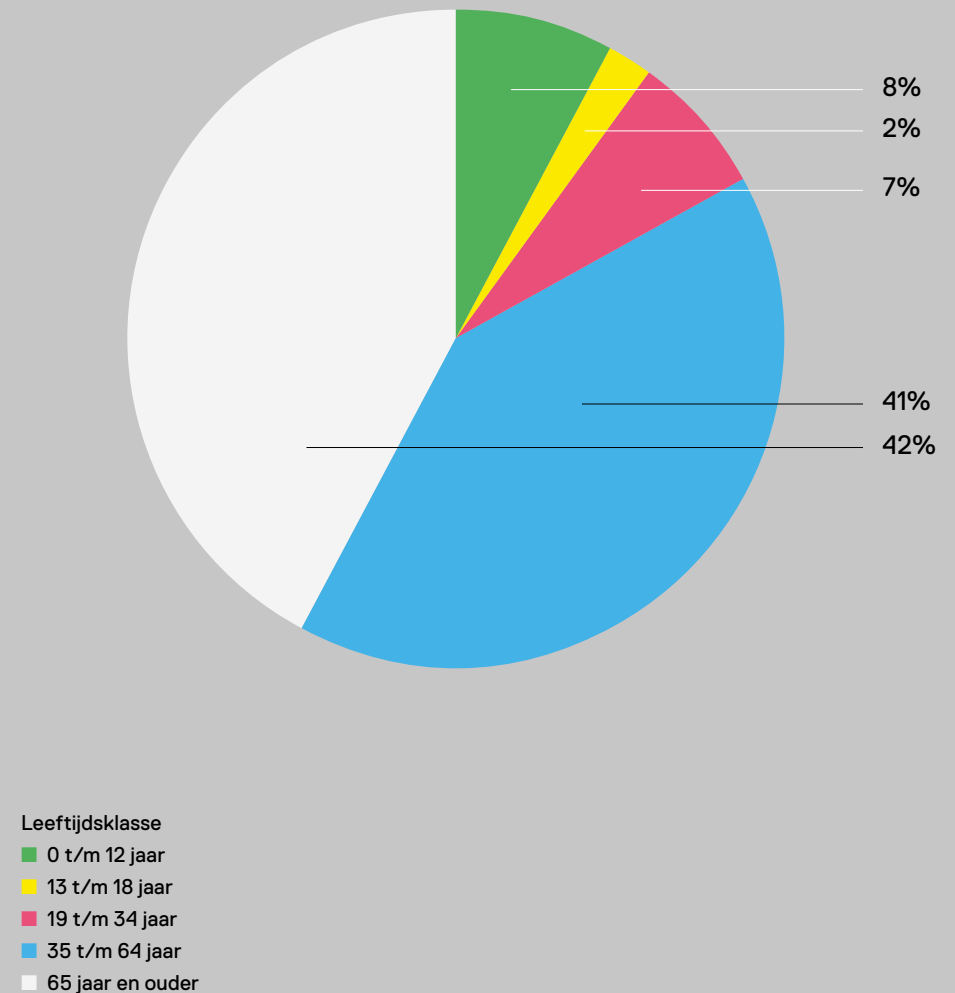
De Museumkaart is voor musea van groot financieel belang. In 2016 is de vergoeding aan een museum voor een bezoek van een Museumkaarthouder 63% van de gemiddelde toegangsprijs van het museum in 2015. Bezoek van Museumkaarthouders levert de musea € 55 miljoen op, dat is 21% van de entreeopbrengsten en 10% van de eigen inkomsten. In 2011 was dit respectievelijk 15% en 6%.

3\ Museumkaart

Merendeel bezoeken door volwassenen vanaf 35 jaar

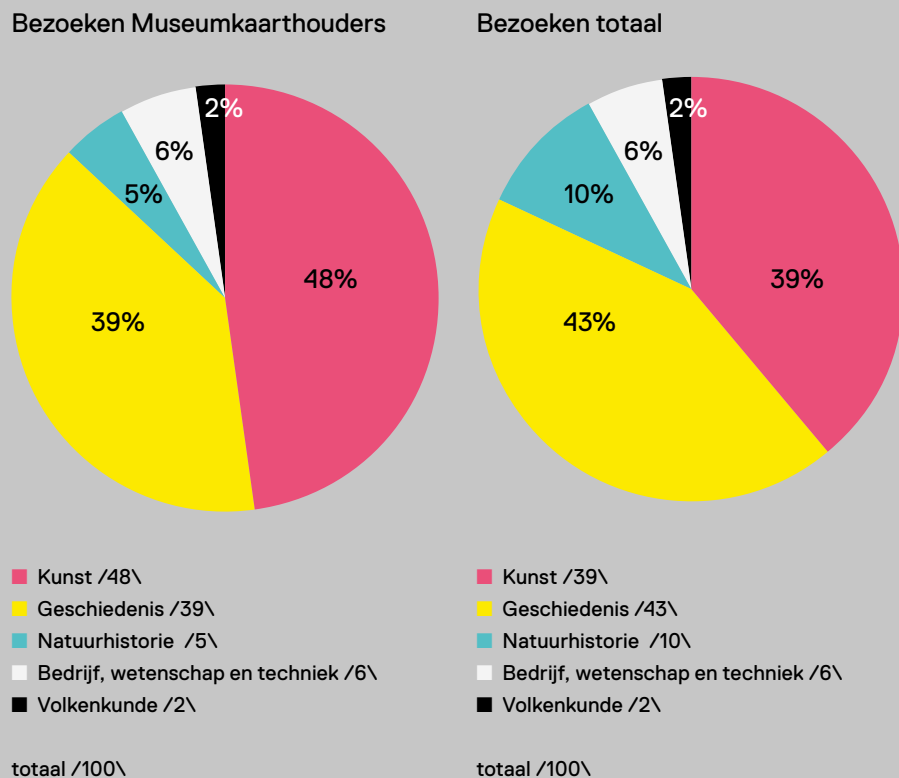
Volwassenen vanaf 35 jaar zorgen voor het grootste deel van het bezoek van Museumkaarthouders. Hun aandeel in bezoek is aanzienlijk groter dan hun aandeel in de Nederlandse bevolking. Jongeren zijn ondervertegenwoordigd, vooral omdat veel musea hen gratis entree bieden.

Figuur 3.3:
Leeftijdopbouw van het bezoek van
Museumkaarthouders, 2016 (aandelen in %)

3\ Museumkaart

Figuur 3.4:
Bezoeken met de Museumkaart versus totaal aantal bezoeken naar type museum, 2016 (aandelen in %)

Kunstmusea en musea voor geschiedenis favoriet bij Museumkaarthouders

Museumkaarthouders bezoeken vooral kunstmusea en musea voor geschiedenis. Het aandeel van kunstmusea in het bezoek van museumkaarthouders is aanzienlijk groter dan hun aandeel in het totale bezoek (48% versus 39%). Voor musea voor geschiedenis en natuurhistorie geldt het omgekeerde.

Afstand geen bezwaar voor Museumkaarthouders

Museumkaarthouders zijn bereid om ver te reizen voor museumbezoek. Gemiddeld reizen zij 49 kilometer enkele reis voor museumbezoek. Het verst gaan zij voor bezoek aan een geschiedenis- of kunstmuseum, aanzienlijk minder voor bezoek aan een volkenkundig museum.

De locatie van de musea bepaalt voor een belangrijk deel de reisafstand voor een museumbezoek. Naar een museum buiten de Randstad reizen

Museumkaarthouders het verst. Dat geldt met name voor Groningen en Zeeland en in iets mindere mate voor Drenthe en Limburg. De reisafstand bedraagt het dubbele van het Nederlandse gemiddelde. Bij een bezoek aan musea in de drie Randstedelijke provincies is de reisafstand het kortst, vooral bij bezoek aan musea in de provincie Utrecht. Dat komt doordat de meeste, doorgaans grote musea in deze drie dichtbevolkte provincies in grote bevolkingskernen zijn gevestigd.

Educatie

Museumbezoek in schoolverband stijgt met 55.000 ondanks afname aantal jongeren

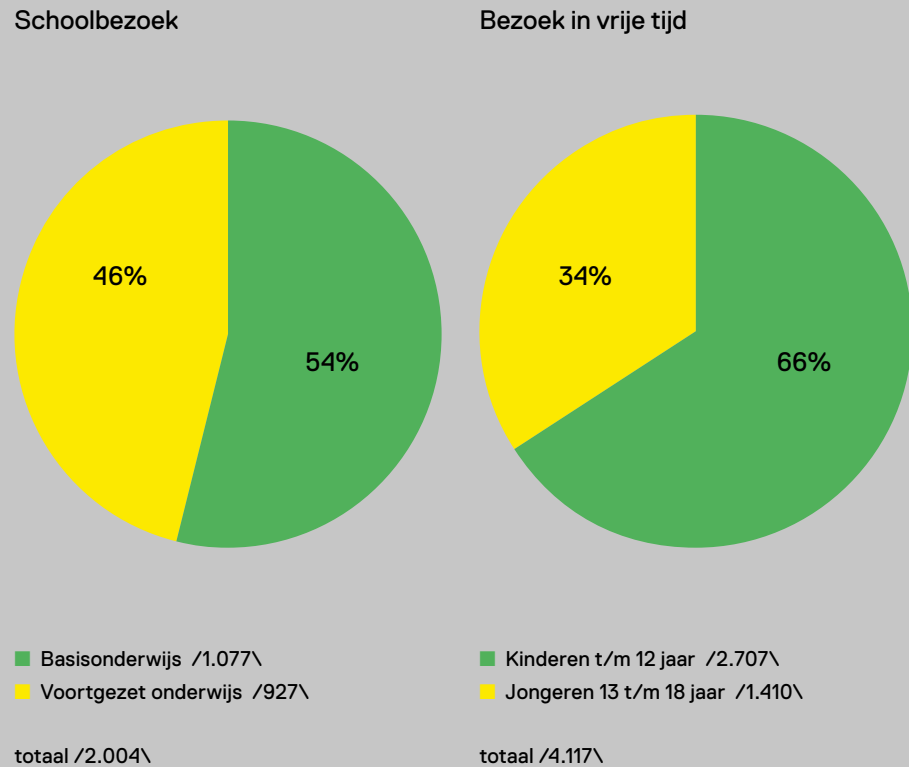
De meeste musea hebben een gedifferentieerd educatief aanbod voor kinderen in verschillende leeftijden en voor specifieke doelgroepen. In 2016 biedt 60% van de musea één of meer educatieve programma's aan. Van het museum personeel vervult 9% educatieve taken.

Er zijn minder jongeren maar toch meer museumbezoek in schoolverband

In 2016 ontvangt 93% van alle musea bezoek van basisscholen en 75% van voortgezet onderwijs. In 2016 stijgt het museumbezoek in schoolverband met 55.000 of 2,8%. De sterkste stijging is bij het voortgezet onderwijs. De stijging van het schoolbezoek is opvallend en een knappe prestatie van musea gezien het gegeven dat het aantal jeugdigen dalende is.

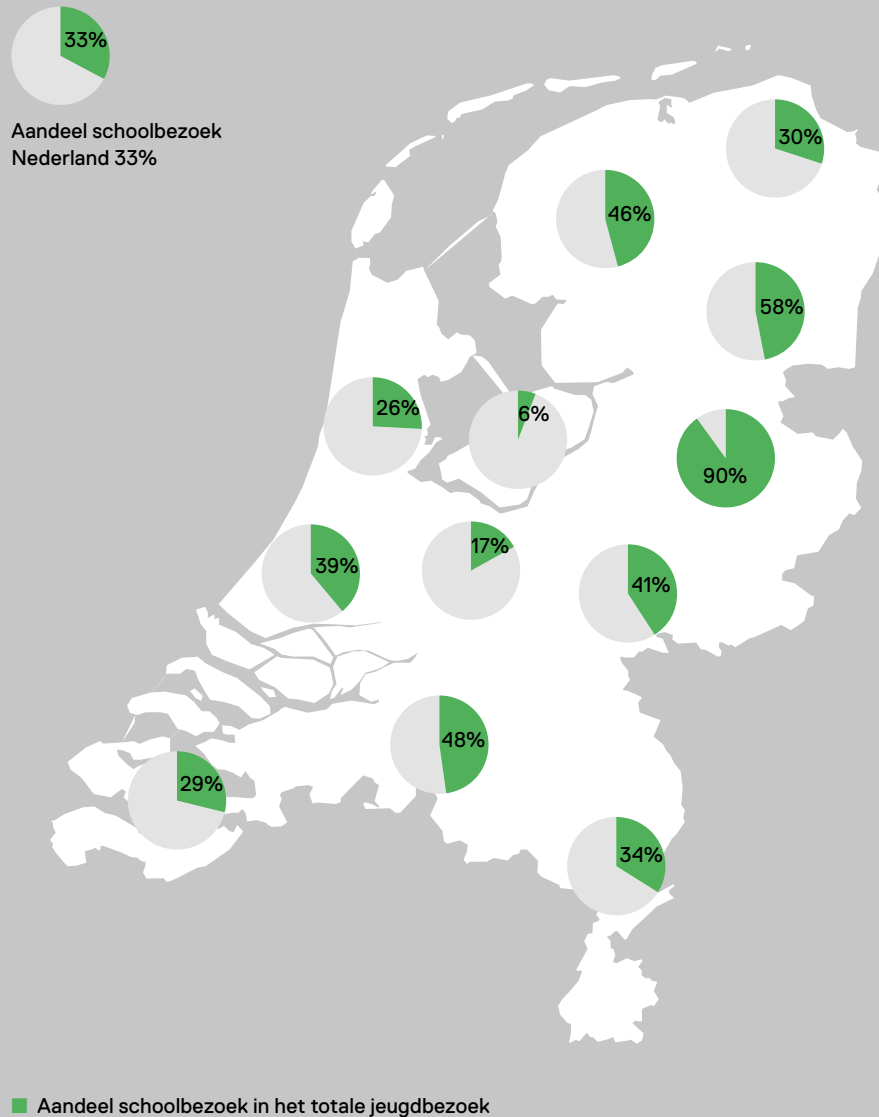
4\ Educatie

Figuur 4.1: Museumbezoek in schoolverband en jeugdbezoek in de vrije tijd, 2016 (aandelen in %)

Het totale jeugdbezoek in 2016 is 6,1 miljoen
In totaal bezoeken ruim 2 miljoen jeugdigen in schoolverband een museum. Dat is bijna een derde van het totale jeugdbezoek tot en met 18 jaar in 2016. In het voortgezet onderwijs zorgt bezoek in schoolverband voor 40% van het totale bezoek van jongeren van 13 tot en met 18 jaar. Dit is beduidend hoger dan in het basisonderwijs waar het schoolbezoek 28% van het totale bezoek van kinderen tot en met 12 jaar voor haar rekening neemt. Dit verschil komt vooral doordat het aandeel van jongeren van 13 tot 18 jaar bij het bezoek in schoolverband hoger is dan het aandeel van hen bij bezoek in de vrije tijd.

Figuur 4.2: Aandeel van schoolbezoek in het totale jeugdbezoek per provincie
(aandelen per provincie in %)

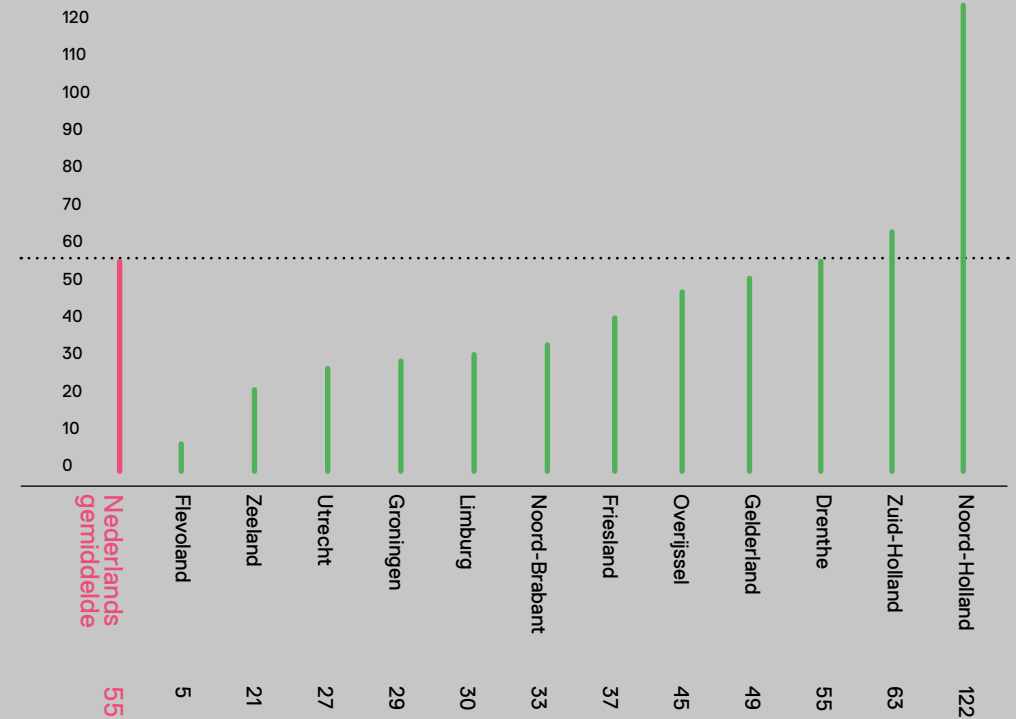
Schoolbezoek goed voor een derde van totale jeugdbezoek

Het schoolbezoek is in Nederland goed voor bijna een derde van het totale jeugdbezoek van 0 tot en met 18 jaar. Utrecht en Flevoland zitten daar beduidend onder. Vermoedelijk brengen scholen in deze provincies vooral bezoeken aan musea in andere provincies. Bij Flevoland speelt een rol dat de provincie slechts vier musea telt. In koploper Overijssel bestaat 90% van het totale jeugdbezoek uit bezoek in schoolverband. Dat komt doordat het jeugdbezoek in vrije tijd in deze provincie relatief laag is. Overijsselse musea ontvangen vermoedelijk ook schoolbezoek uit andere provincies.

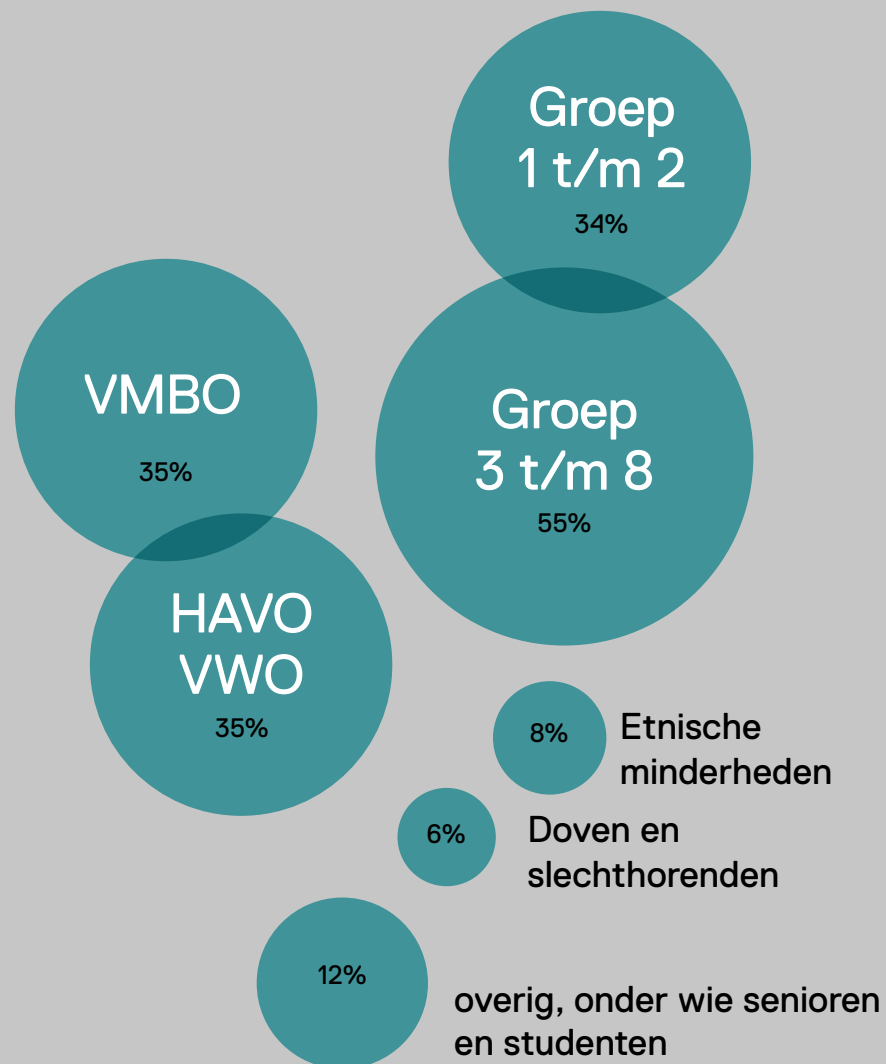
4\ Educatie

In Nederland worden per **100** jeugdige inwoners gemiddeld **55 bezoeken** in schoolverband afgelegd. Noord-Holland zit daar met 122 schoolbezoeken per 100 jeugdige inwoners ver boven. Dat komt doordat Noord-Holland en in het bijzonder de grote Amsterdamse musea veel schoolbezoek trekt uit andere provincies.

Figuur 4.3:
Schoolbezoeken per 100 jeugdige inwoners
(0 t/m 18 jaar) naar provincie

Figuur 4.4: Musea met educatieve programma's, 2016 (aandelen in %)

Educatie gaat verder dan onderwijs

Het grootste deel van de educatieve programma's van musea richt zich op het basisonderwijs. Musea organiseren ook programma's voor andere doelgroepen dan scholieren, zoals senioren, studenten, inwoners met een migratieachtergrond, slechtzienden, slechthorenden en doven.

5\

Werkgelegenheid

Meer betaalde banen, meer medewerkers in vaste dienst

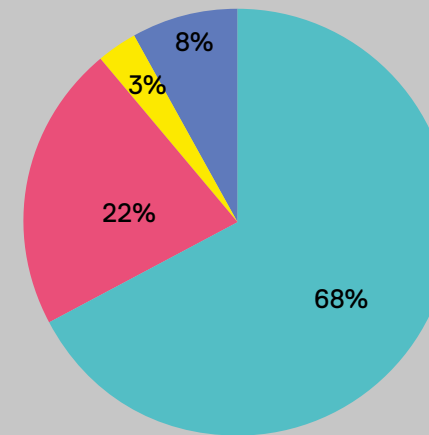
De werkgelegenheid in musea is in 2016 met 1.500 personen gegroeid tot 38.000. Het aantal betaalde banen stijgt in 2016 met 1,3%, vooral omdat er 3,7% meer medewerkers in vaste dienst zijn aangenomen. Het aandeel van het personeel in vaste dienst in het betaalde personeel stijgt – tegen de trend in – van 68% in 2013 naar 71% in 2016.

In de 420 musea werken nu 38.000 mensen, van wie 26.000 of 68% onbetaald als vrijwilliger of stagiair. Vrijwel alle musea hebben onbetaalde krachten. Rond 13% van de musea draait geheel op vrijwilligers en stagiairs. In voltijd equivalente banen bedraagt de personeelsomvang in 2016 9.900 fte's.

Omgerekend naar voltijdequivalente banen bedraagt de personeelsomvang in 2016 bijna 9.900 FTE's. Ten opzichte van 2015 lijkt het aantal onbetaalde FTE's licht te zijn gedaald. Dat is echter een statistisch artefact, vooral veroorzaakt door een verbeterde waarneming van het aantal gewerkte uren van deze personeelscategorie. Daarmee komt het aandeel van de vrijwilligers en stagiairs in 2016 op 28% van het aantal FTE's.

Figuur 5.1: Samenstelling van het betaalde personeel, 2013-2016 (aandelen in %)

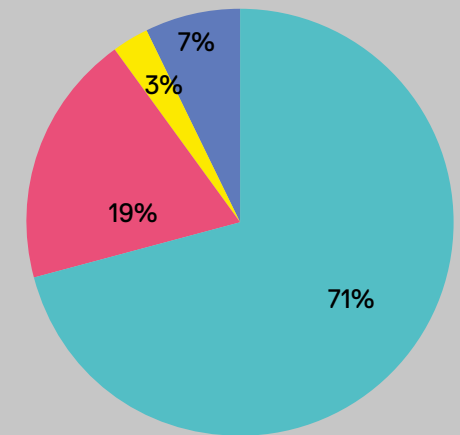
Betaald personeel (FTE's), 2013

- Betaald personeel in vaste dienst /68\
- Betaald personeel in tijdelijke dienst /22\
- Freelancers /3\
- Overige bezoldigden /8\

Totaal betaalde FTE's /100\

Betaald personeel (FTE's), 2016

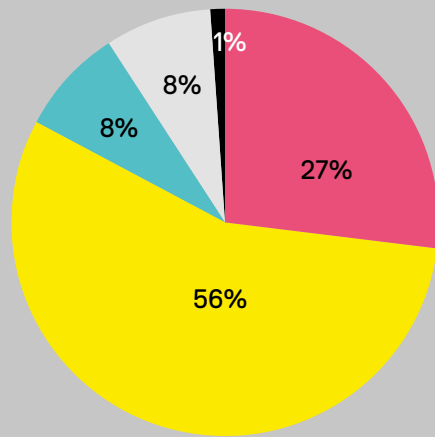
- Betaald personeel in vaste dienst /71\
- Betaald personeel in tijdelijke dienst /19\
- Freelancers /3\
- Overige bezoldigden /7\

Totaal betaalde FTE's /100\

5\ Werkgelegenheid

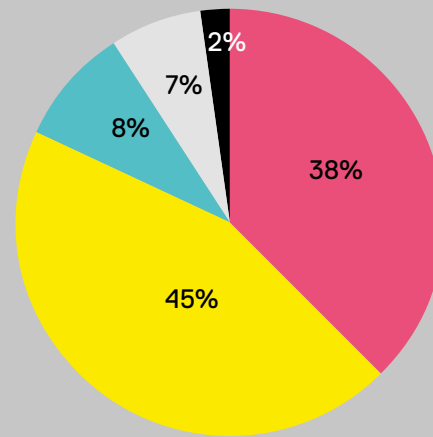
Figuur 5.2: **Musea naar werkzame personen en FTE's**
(aandelen in %)

Werkzame personen, 2016

■ Kunst /27\
■ Geschiedenis /56\
■ Natuurhistorie /8\
■ Bedrijf, wetenschap en techniek /8\
■ Volkenkunde /1\
totaal /100\
totaal /100\
totaal /100\
totaal /100\
totaal /100\
totaal /100

FTE's, 2016

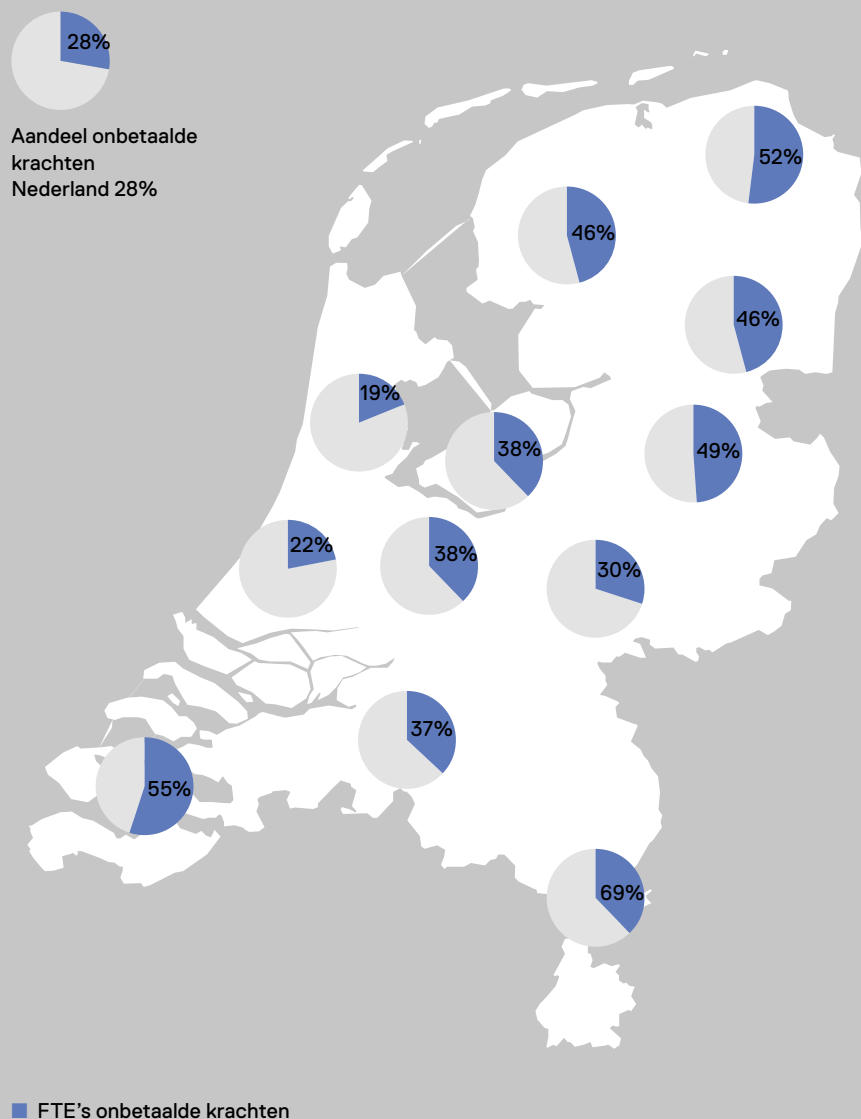

■ Kunst /38\
■ Geschiedenis /45\
■ Natuurhistorie /8\
■ Bedrijf, wetenschap en techniek /7\
■ Volkenkunde /2\
totaal /100\
totaal /100

Geschiedenismusea en musea voor bedrijf, wetenschap en techniek maken – ook gemeten in voltijdbanen – relatief veel gebruik van vrijwilligers en stagiairs. Kunstmusea en musea voor volkenkunde doen veel minder een beroep op onbetaalde krachten.

5\ Werkgelegendheid

Figuur 5.3: FTE's onbetaalde krachten als percentage van het totaal aantal FTE's naar provincie, 2016 (aandelen per provincie in %)

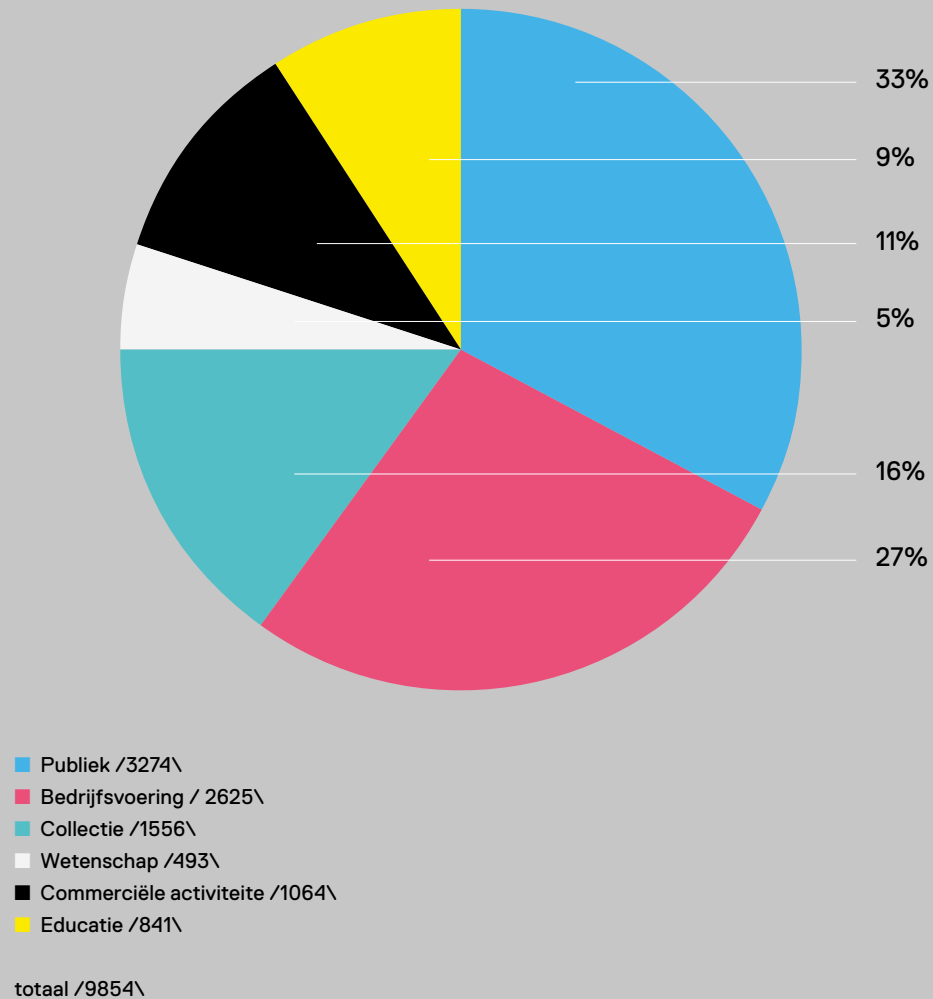
Figuur 5.3: FTE's onbetaalde krachten als percentage van het totaal aantal FTE's naar provincie, 2016 (aandelen per provincie in %)

	Aandeel onbetaalde FTE's
Zeeland	55
Groningen	52
Overijssel	49
Friesland	46
Drenthe	46
Utrecht	38
Limburg	38
Flevoland	38
Noord-Brabant	37
Gelderland	30
Nederland	28
Zuid-Holland	22
Noord-Holland	19

Musea in Zeeland en Groningen maken relatief veel gebruik van vrijwilligers en stagiairs: ruim de helft van het aantal fte's wordt vervuld door onbetaalde krachten. In alle provincies – met uitzondering van Noord- en Zuid-Holland – vormen onbetaalde krachten 30% of meer van de totale personeelsinzet.

5\ Werkgelegenheid

Figuur 5.4:
Functieverdeling van het personeel in 2016
(FTE's in %)

Door afrondingen in de presentatie hoeft het totaal niet exact overeen te komen met de som van de gepresenteerde cijfers.

De verdeling van het personeel over verschillende functies is in 2016 in vergelijking met eerdere jaren nauwelijks veranderd. Een derde heeft een publieksfunctie, **27%** werkt in bedrijfsvoering en **21%** houdt zich bezig met de collectie en wetenschappelijk onderzoek daarnaar.

6 \

Financiën

Musea boeken € 34 miljoen meer eigen inkomsten, maar omzet stagneert door teruglopende overheidssubsidies

De kosten van de musea stijgen in 2016 met € 38 miljoen of 3,8% tot € 1.047 miljoen. Ondanks € 34 miljoen meer eigen inkomsten laat de museale omzet door teruglopende overheidssubsidies geen stijging zien maar stabilisering op het 2015-niveau van € 1.024 miljoen.

Financiering

Rijk blijft belangrijkste subsidiegever

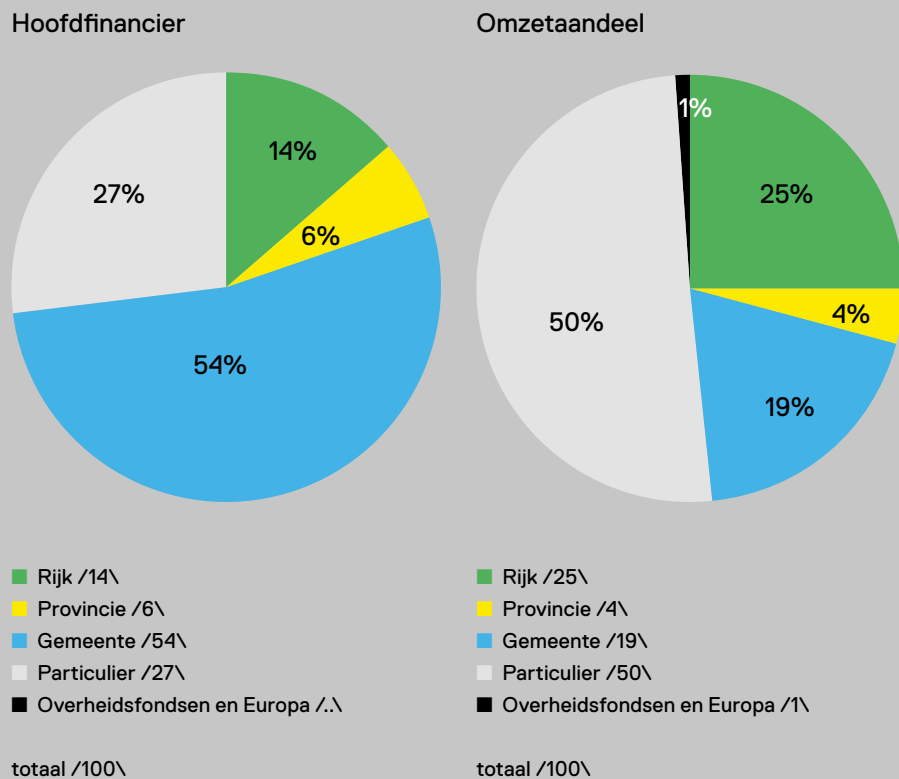
De meeste musea hebben de gemeenten als belangrijkste subsidiënt, maar in termen van de totale omzet van alle musea in Nederland leveren ze een bijdrage van slechts 19%. Met een bijdrage van € 258 miljoen of 25% van de omzet is het Rijk de belangrijkste subsidiegever. Overige subsidiebedragen zijn relatief beperkt.

Eigen inkomsten veruit belangrijkste financieringsbron

De eigen inkomsten zijn verreweg de belangrijkste financieringsbron van musea en draagt € 516 miljoen of ruim 50% bij aan de totale omzet. Bijna een derde (27%) van de musea is vrijwel volledig aangewezen op eigen inkomsten. Het belang van de eigen inkomsten is groot bij musea voor bedrijf, wetenschap en techniek. De rol van gemeenten is daar beduidend kleiner dan bij overige musea.

6\ Financiën

Figuur 6.1:
Musea naar hoofdfinancier en financiering naar omzet, 2016 (aandelen in %)

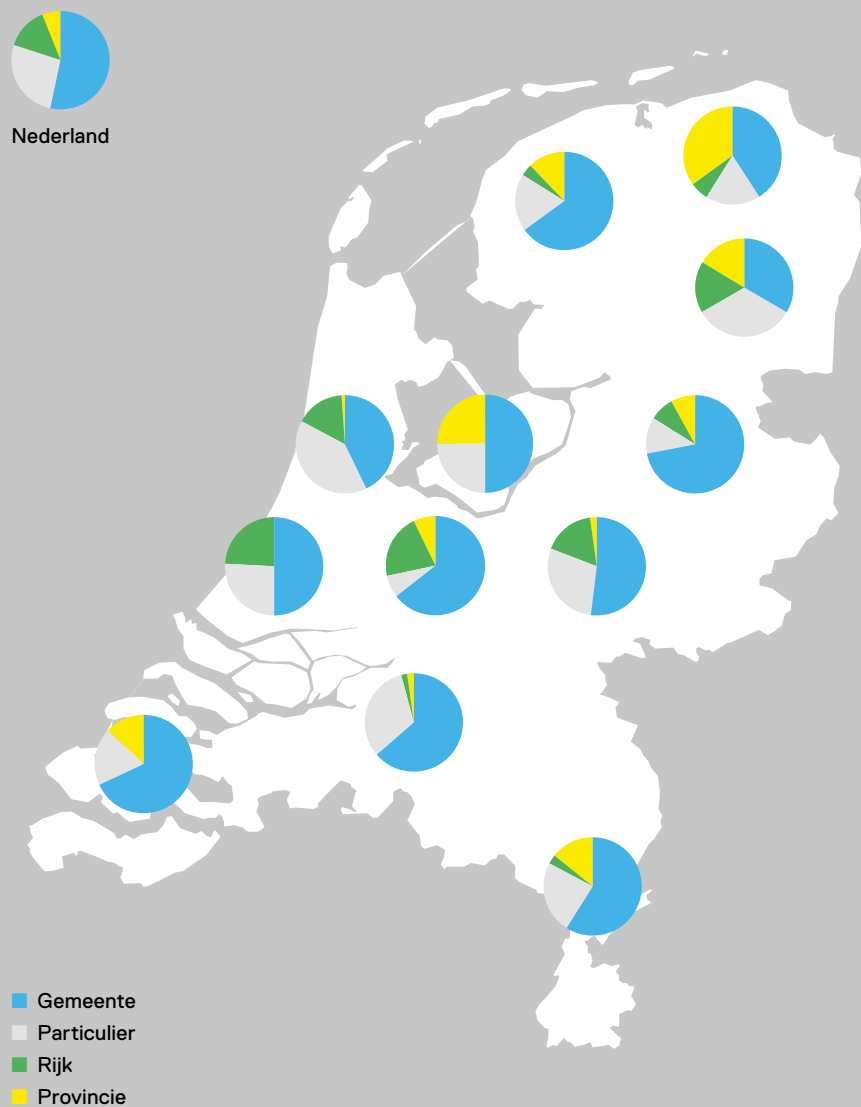

Figuur 6.1:
Musea naar type collectie en hoofdfinancier, 2016 (aandelen in %)

Hoofdfinancier	Kunst	Geschiedenis	Natuur-historie	Bedrijf wetenschap en techniek	Volkenkunde	Totaal
Rijk	14	13	12	21	14	14
Provincie	4	6	12	6	0	6
Gemeente	53	59	50	21	57	54
Particulier	29	22	27	53	29	27
Totaal	100	100	100	100	100	100

Door afrondingen in de presentatie hoeft het totaal niet exact overeen te komen met de som van de gepresenteerde cijfers.

Figuur 6.2:
Musea naar hoofdfinancier per provincie, 2016
 (aandelen per provincie in %)

Figuur 6.2:
Musea naar hoofdfinancier per provincie, 2016
 (aandelen per provincie in %)

	Gemeente	Particulier	Rijk	Provincie
Overijssel	73	12	8	8
Zeeland	69	19	0	13
Friesland	65	19	4	12
Utrecht	64	7	21	7
Noord-Brabant	63	32	2	2
Limburg	59	24	3	14
Nederland	54	27	14	6
Gelderland	52	29	17	2
Flevoland	50	25	0	25
Zuid-Holland	50	26	24	0
Noord-Holland	43	40	16	1
Groningen	41	18	6	35
Drenthe	33	33	17	17

In alle provincies hebben gemeenten een belangrijke rol als grootste financier van musea, met name in Overijssel en Zeeland, en veel minder in Groningen en Drenthe. In Groningen en Noord-Brabant is het belang van de provincie als hoofdfinancier het grootste en in Zuid- en Noord-Holland verwaarloosbaar. De rol van het Rijk als hoofdfinancier van individuele musea is beperkt, behalve in Zuid-Holland en Utrecht. Noord-Holland, Drenthe en Noord-Brabant tellen in verhouding veel musea waar de particuliere sector de belangrijkste financier is.

Figuur 6.3:
Samenstelling van de omzet van musea, 2016

		Bedragen (x 1 mln. euro)	Aandeel (in %)
Omzet	Subsidie	508	50
	Eigen inkomsten	516	50
	Totale omzet	1.024	100
Subsidies	Rijk	258	51
	Provincie	46	9
	Gemeente	197	39
	Overheidsfondsen en Europa	8	2
	Totaal subsidies	508	100
Eigen inkomsten	Entree	231	45
	Horeca en winkel	71	14
	Sponsoring	31	6
	Diversen	99	19
	Private fondsen	61	12
	Giften	24	5
	Totaal eigen inkomsten	516	100

Omzet

Aandeel van overheden in financiering daalt in vijf jaar met 20%

De omzet van de musea is met € 1.024 in 2016 gelijk aan 2015. De stijging van de eigen inkomsten is net voldoende om de dalende overheidssubsidies te compenseren, maar onvoldoende om gestegen kosten op te vangen. Het aandeel eigen inkomsten steeg in 2016 tot ruim 50%.

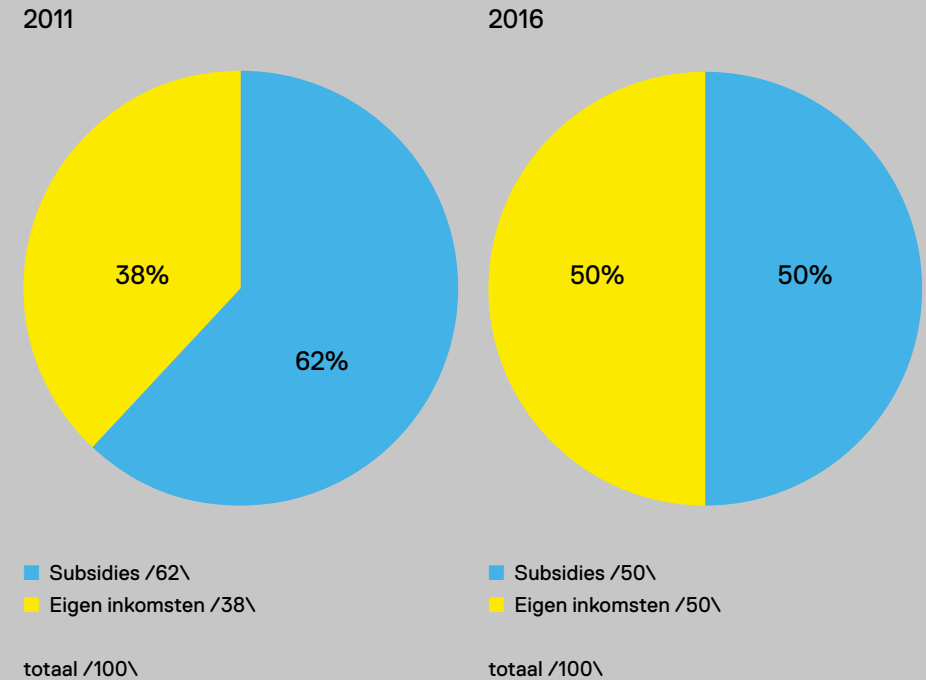
De bijdrage van het Rijk, provincies, gemeenten en overheidsfondsen (inclusief Europa) is gedaald tot net de helft. In 2011 was dat nog 62% van de omzet.

6\ Financiën

Subsidies en eigen inkomsten lopen na 2012 steeds verder uiteen, mede door een subsidieverlaging van 8% in 2013. Na 2013 stijgen subsidies nauwelijks en onvoldoende om inflatie te compenseren. Per saldo zijn de subsidies tussen 2011 en 2016 met 3,7% gedaald. Daar tegenover staat een stijging van de eigen inkomsten tussen 2011 en 2016 van 62%.

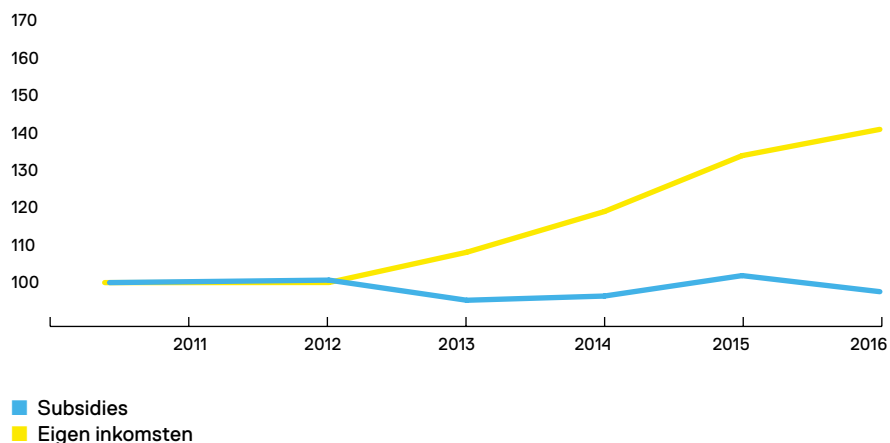
Figuur 6.4:
Musea naar hoofdfinancier en financiering naar omzet, 2016 (aandelen in %)

Minder subsidie maar spectaculaire bezoekstijging

Ondanks achterblijvende subsidies weten musea een enorme stijging van het aantal bezoeken te realiseren. Zo daalt de subsidie per bezoek tussen 2011 en 2016 met maar liefst 40%. De eigen inkomsten per bezoek nemen marginaal toe omdat de eigen inkomsten en het aantal bezoeken redelijk gelijk oplopen.

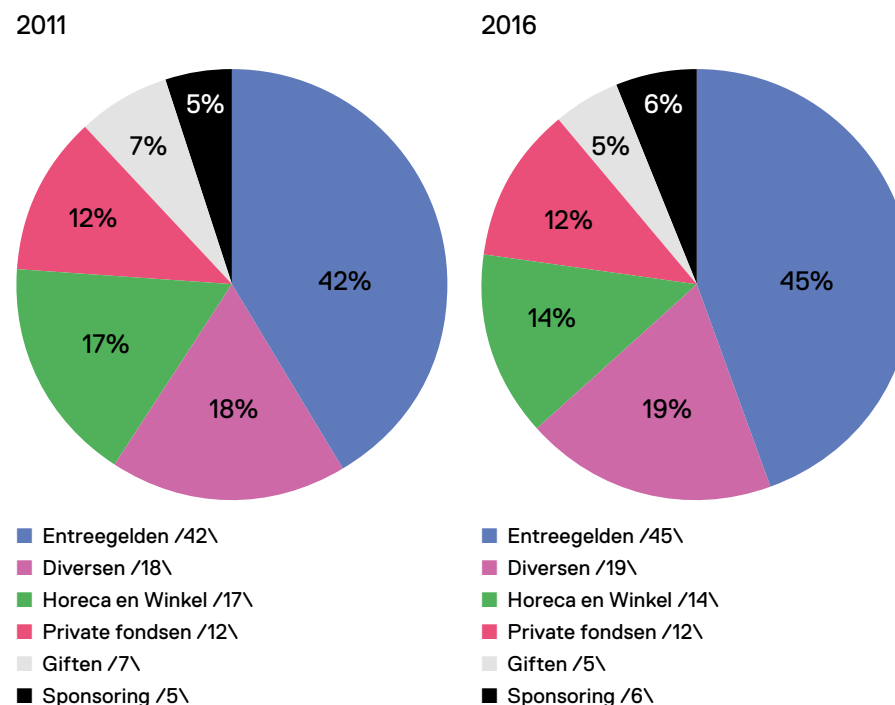
Figuur 6.5:
Trends in subsidies en eigen inkomsten, 2011-2016
(indexcijfers met 2011 = 100)

Eigen inkomsten stijgen, belang sponsoring neemt toe

Eigen inkomsten bestaan voor het grootste deel uit entreegelden, inclusief de bijdrage van Museumkaart. Het aandeel van entreegelden in de eigen inkomsten is van 2011 tot 2016 gestegen van 42% naar 45%. Ook het belang van sponsoring is toegenomen. Het aandeel inkomsten uit horeca en winkel is sterk gedaald.

Figuur 6.6:
Samenstelling van de eigen inkomsten, 2011-2016
(aandelen in %)

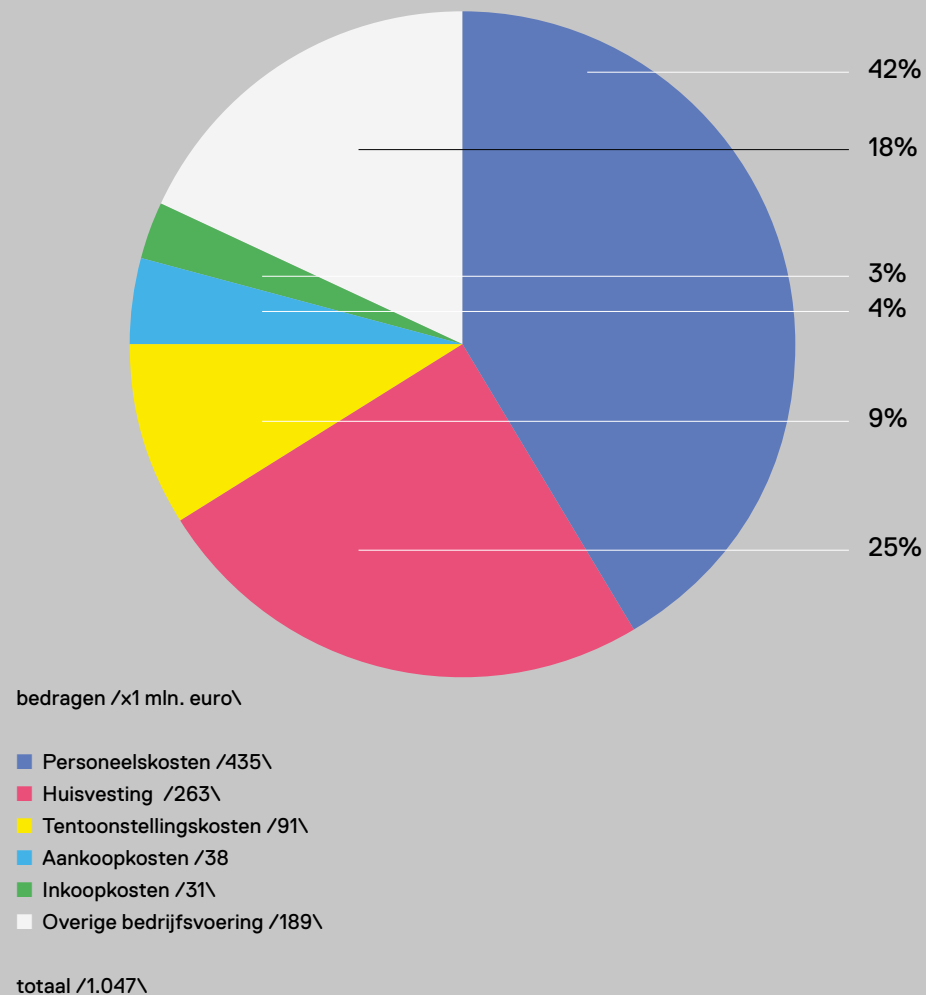
6\ Financiën

Kosten

Kosten stijgen sneller dan de omzet

In 2016 stijgen de kosten met € 38 miljoen of 3,8% tot € 1.047 miljoen. Tussen 2011 en 2016 zijn de kosten sneller gestegen dan de omzet, respectievelijk 24% en 21%. Dat verklaart de negatieve ontwikkeling van de financiële resultaten van de musea. De kosten bestaan voor 2/3 uit personeels- en huisvestingskosten.

Figuur 6.7:
Samenstelling van de kosten, 2016
(aandelen in %)

Door afrondingen in de presentatie hoeft het totaal niet exact overeen te komen met de som van de gepresenteerde cijfers.

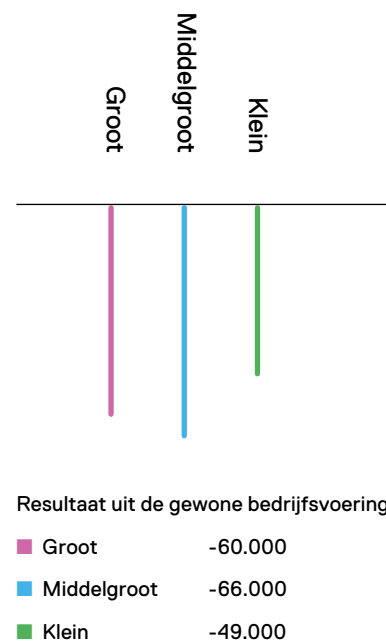
Exploitatie

Bij 63% van de musea negatief resultaat op gewone bedrijfsvoering

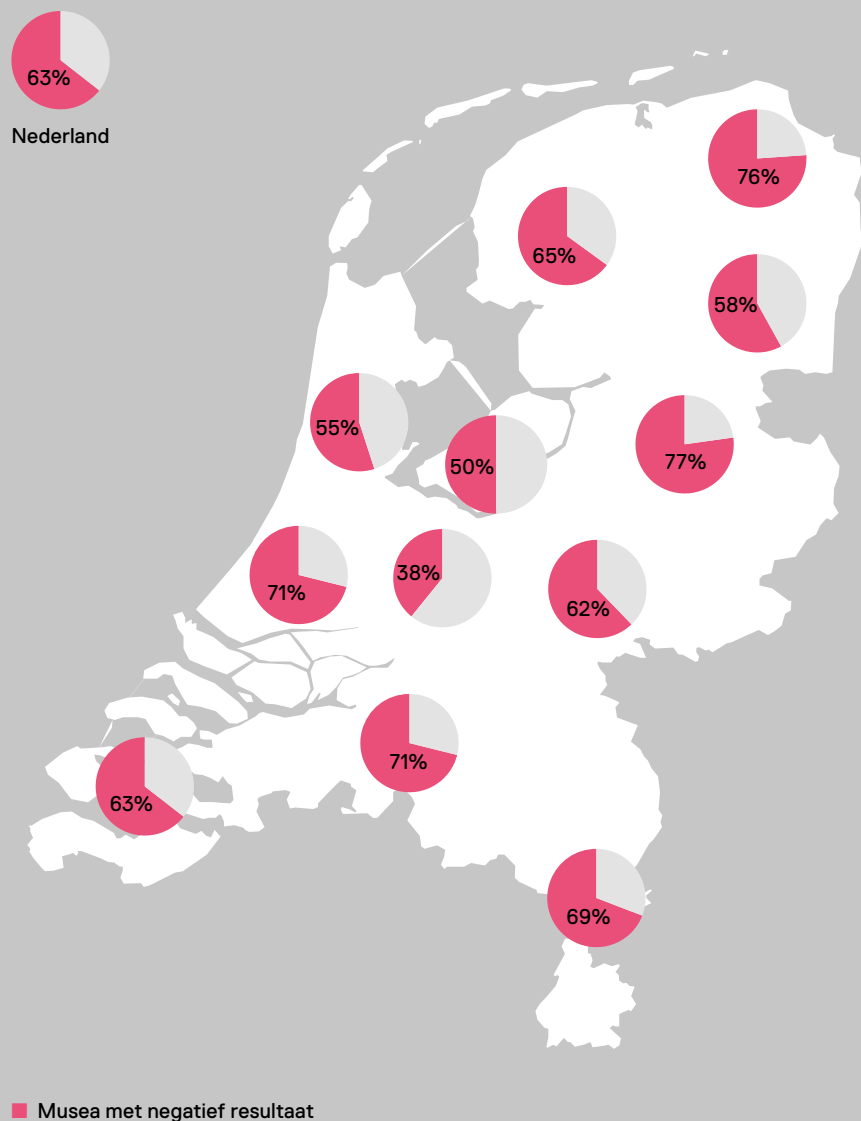
De totale omzet van de musea in 2016 is € 1.024 miljoen, de totale kosten bedragen € 1.047 miljoen. De gezamenlijke musea hebben zo in 2016 een negatief resultaat uit gewone bedrijfsvoering van € 23 miljoen. Bij 63% van de musea is er een negatief resultaat op de gewone bedrijfsvoering. Voor alle musea samen is dit resultaat gemiddeld - € 56.000.

Rode cijfers voor kleine, middelgrote en grote musea
De kleine musea – met een omzet tot € 400.000 – hebben gemiddeld een resultaat van - € 49.000. In totaal heeft 69% van de kleine musea een negatief resultaat op gewone bedrijfsvoering. Ook de middelgrote musea – omzet tussen € 400.000 en € 3,2 miljoen – duiken in 2016 weer in het rood met een resultaat op de bedrijfsvoering van - € 66.000. Bijna 2/3 van de middelgrote musea heeft een negatief resultaat. Deze negatieve ontwikkeling treedt nu voor het eerst ook op bij grote musea met een omzet van € 3,2 miljoen en meer. Zij hebben gemiddeld een resultaat van - € 60.000. Bijna de helft van de grote musea schrijft rode cijfers.

Figuur 6.8:
Gemiddeld resultaat uit de gewone bedrijfsvoering van kleine, middelgrote en grote musea, 2016 (in euro's)

Figuur 6.9: Musea met een negatief resultaat uit de gewone bedrijfsvoering per provincie, 2016
(aandelen per provincie in %)

Musea met een negatief resultaat uit gewone bedrijfsvoering zijn ongelijk gespreid over het land. Overijssel en Groningen tellen in verhouding de meeste musea met een negatief resultaat. Zij zitten ruim boven het landelijk gemiddelde van 63%. In Utrecht, Flevoland en Noord-Holland is een relatief laag percentage musea met een negatief resultaat.

Figuur 6.9:
Musea met een negatief resultaat uit de gewone bedrijfsvoering per provincie, 2016
(aandelen per provincie in %)

	Musea met negatief resultaat
Overijssel	77
Groningen	76
Noord-Brabant	71
Zuid-Holland	71
Limburg	69
Friesland	65
Nederland	63
Zeeland	63
Gelderland	62
Drenthe	58
Noord-Holland	55
Flevoland	50
Utrecht	39

Tot slot

Museumcijfers 2016 biedt een overzicht van de belangrijkste data en trends van musea die aangesloten zijn bij de Museumvereniging.

De Museumvereniging is de brancheorganisatie van musea in Nederland, die zich sterk maakt voor een gezonde museumsector die topkwaliteit levert. Eind 2016 vertegenwoordigde de Museumvereniging 443 (aspirant) leden en 27 gelieerde instellingen die tezamen volgens hun juridische status de onderzoeksgroep van 420 musea vormen waarvan het gros de Museumkaart accepteert.

De cijfers zijn afkomstig van 238 musea en geëxtrapoleerd naar de totale onderzoeksgroep. De data zijn verzameld en ter beschikking gesteld door de Museumvereniging en Stichting Museana en op onderdelen aangevuld door Stichting Museumkaart.

Colofon

Copyright

Museumcijfers 2016 is een uitgave van Stichting Museana, Stichting Museumkaart en de Museumvereniging. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Disclaimer

Ondanks de zorgvuldigheid waarmee Museumcijfers 2016 tot stand is gebracht kunnen Stichting Museana, Stichting Museumkaart en Museumvereniging geen aansprakelijkheid aanvaarden voor schade die het gevolg is van enige fout in deze uitgave.

Colofon

Databewerking: Eric Verhoog (ABF Research, Delft)
Analyse: René Goudriaan (SiRM, Den Haag)
Samenstelling: Amber Leguit, Siebe Weide (Museumvereniging, Amsterdam)
Tekstredactie: Kasper van Noppen (kasperschrijft.nl, Amsterdam)
Vormgeving: def. grafische vormgeving (Amsterdam)

Oktober 2017

Stichting Museana
p/a Museumvereniging
Postbus 2975
1000 CZ Amsterdam

Telefoon 020-5512900
info@museumvereniging.nl

Nederlandse musea

Aaltense Musea	Grote Sint Laurenskerk Alkmaar	Leudal Museum	Museum Hilversum	Nationaal Gevangenis­museum	Spoorwegmuseum
Agrarisch Museum Westerhem	Haags Historisch Museum	Limburgs Museum	Museum Hindeloopen	Nationaal Jenevermuseum	Stadhuis­museum Zierikzee
Airborne Museum 'Hartenstein'	Haarlemmermeermuseum De Cruquius	Louis Couperus Museum	Museum In 't Houten Huis	Nationaal Militair Museum	Stadsarchief Amsterdam
Allard Pierson Museum	Hannemahuis	Louwman Museum	Museum Jan Cunen	Nationaal Monument Kamp Vught	Stadsmuseum Almelo
Amsterdam Museum	Heemkundig Streekmuseum Jan Uten Houte	Marie Tak van Poortvliet Museum	Museum Jan Heestershuis	Nationaal Museum van Wereldculturen	Stadsmuseum Doetinchem
Amsterdam Pipe Museum	Herinnerings­centrum Kamp Westerbork	Marinemuseum	Museum Jan van der Togt	Nationaal Onderwijs­museum	Stadsmuseum Harderwijk
Anne Frank Huis	Hermitage Amsterdam	Mariniers­museum	Museum Joure	Nationaal Redding­museum Dorus Rijkers	Stadsmuseum Coevorden
Anton Pieck Museum	Het Dorchts Patriciërshuis	Maritiem Museum Rotterdam	Museum Kasteel Wijchen	Nationaal Sleep­vaart Museum	Stadsmuseum Woerden
Aviodrome	Het Hof van Nederland	Marker Museum	Museum Kennemerland	Nationaal Tinnen Figuren Museum	Stadsmuseum Zoetermeer
BAK, Basis voor Actuele Kunst	Het Hollands Kaasmuseum	Markiezenhof, gem. Bergen op Zoom	Museum Kinderwereld	Nationaal Veligheids­instituut	Stedelijk Museum Alkmaar
Bakkerij­museum De Oude Bakkerij	Het Nederlands Strip­museum	Marres, Huis voor Hedendaagse Cultuur	Museum Klok & Peel	Nationaal Vlaserij-Suikermuseum	Stedelijk Museum Amsterdam
Behoud van den Doornenburg, Stg. tot	Het Nederlands Vesting­museum	Mauritshuis	Museum Land van Valkenburg	Nationale Stichting De Nieuwe Kerk	Stedelijk Museum Coevorden
Belasting & Douane Museum	Het Nieuwe Instituut	Micropia	Museum Maassluis	Natura Docet Wonderryck Twente	Stedelijk Museum Kampen
Bevrijdings­museum Zeeland	Het Noordbrabants Museum	MIJ Museum IJsselstein	Museum Martena	Naturalis Biodiversity Center	Stedelijk Museum 's Hertogenbosch
Biesbosch MuseumEiland	Het Scheep­vaart­museum	Miramar Zeemuseum	Museum Meer­manno	Natuurhistorisch Museum Maastricht	Stedelijk Museum Schiedam
Bijbels Museum	Het Spinozahuis	MOA Museum Oud Amelisseweerd	Museum Menkemaborg	Natuurhistorisch Museum Rotterdam	Stedelijk Museum Vianen
Bijzondere Collecties UVA	Het Sterkenhuis	Molenmuseum De Valk	Museum MORE	Natuur­museum Brabant	Stedelijk Museum Zwolle
Boerderij­museum "De Boven­streek"	Het Warenhuis - Museum Land van Axel	Molen­museum De Wachter	Museum Nairac	Natuur­museum Fryslân	Stg. MOTI, Museum of the Image
Bonnefanten­museum	Historiehuis Roermond	Mondriaan­huis	Museum Nederlandse Cavalerie	Ned. Instituut voor Beeld en Geluid	Stichting Amelander Musea
Boom­kwekerij­museum	Historisch Museum De Bevelanden	Multatuli Museum	Nederlands Artillerie Museum	Nederlands Artillerie Museum	Stichting Bonnefanten-Hedge House
Botanische Tuin De Kruidhof	Historisch Museum De Casteelse Poort	Museon	Nederlands Bakkerij­museum	Nederlands Fotomuseum	Stichting De Nollen
Botanische Tuin TU Delft	Historisch Museum De Scheper	Museum aan het Vrijthof	Nederlands Fotomuseum	Nederlands Leder en Schoenen Museum	Stichting Glas
Botanische Tuinen Utrecht	Historisch Museum Den Briel	Museum Abdijkerk	Nederlands Leder en Schoenen Museum	Nederlands Open­lucht­museum	Stichting Mommerskwartier
Brabants Museum Oud Oosterhout	Historisch Museum Ede	Museum Arnhem	Nederlands Open­lucht­museum	Nederlands Paul Tetar van Elven	Stichting Oud Nijkerk
Breda's Museum	Historisch Museum Het Palthe Huis	Museum Beelden aan Zee	Nederlands Steendruk­museum	Museum Paulina Bisdom van Vliet	Stichting Oyfo
Bureau Europa	Historische Tuin Aalsmeer	Museum Belvédère	Nederlands Stoom­ma­chine­museum	Museum Prinsenhof	Stichting Streek­museum Elsloo
Centraal Museum	Hortus Botanicus Leiden	Museum Betje Wolff	Nederlands Tegelmuseum	Museum Rijswijk	Stichting Vrienden der Geldersche Kasteelen
Chabot Museum	Huis Doorn	Museum Boijmans Van Beuningen	Nederlands Volks­buurt­museum	Museum Romeinse Katakomben	Stoom­trein Katwijk Leiden
Cobra Museum Amstelveen	Huis Marseille, Museum voor Fotografie	Museum Breidius	Nederlands Water­museum	Museum Rotterdam	Streek & Land­bouw­museum Goemanszorg
CODA / Cultuur Onder Dak Apeldoorn	Huis van Gijn	Museum Broeker­veiling	Nederlands Zilver­museum Schoonhoven	Museum Schokland	Streek­museum "De Meestooft"
Comenius Museum	Huizer Museum	Museum Bronbeek	Nederlands Zou­aven­museum	Museum Sjoel Elburg	Streek­museum Krimpenerwaard
Continium discovery center	Humanity House	Museum Bussemakerhuis Borne	NEMO Science Museum	Museum Slager	Streek­museum Stevens­weert Ohé en Laak
Cube Design Museum	Hunebed­centrum	Museum Buurt­spoor­weg	Nieuw Land Erf­goed­centrum/Batavialand	Museum Slot Loevestein	Streek­museum Volks­sterren­wacht Burgum
Cultuur­historisch Museum Texel	Huygens Hof­wijk	Museum Catharij­ne­convent	Noordelijk Scheep­vaart­museum	Museum Spakenburg	't Fiskershúske
Cuyper­huis	Ikonen­museum Kampen	Museum Collectie Brands	Noord-Veluws Museum	Museum Speelklok	Tassen­museum Hendriekje
DAF Museum	Industrieel Museum Zeeland	Museum de Buiten­plaats	Oertijd­museum Boxtel	Museum Stad Appingedam	TENT Stichting Centrum Beeldende Kunst
De Bastei	Instituut Collectie Krop	Museum de Fundatie	Oorlog­museum Overloon	Museum Stadskasteel Zaltbommel	Teylers Museum
De Doornen	Internationaal Klompen­museum	Museum de Heksen­waag	Openbaar Vervoer­museum Doetinchem	Museum Stedhús Sleat	Thermen­museum
De Pont Museum voor Hedendaagse Kunst	Japan­museum SieboldHuis	Museum de Kant­fabriek	Open­lucht­museum / Themapark De Spitkeet	Museum Sterren­wacht Sonnenborgh	Titus Brandsma Museum
De Vereniging Zaanse Molen	Joods Cultureel Kwartier	Museum de Koperen Knop	Open­lucht­museum Het Hoogeland	Museum Swaensteyn	Touwmuseum 'De Baanschuur'
Diamant Museum Amsterdam	Jopie Huisman Museum	Museum De Lakenhal	Open­lucht­museum Ootmarsum	Museum 't Behouden Huys	Trompenburg Tuinen & Arboretum
Dolhuys, Museum van de geest	Kaap Skil	Museum De Locht Limburg	Oude Kerk	Museum Terra Maris	Universiteits­museum Groningen
Dordrecht­museum	KAdE, Kunsthal in Amersfoort	Museum De Looierij	Oudheidkamer Ommen	Museum Tot Zover	Universiteits­museum Utrecht
Drents Museum	Kasteel Amerongen	Museum De Ronde Venen	Oudheidkamer Texel	Museum Tromp's Huys	Valkerij en Sigaren­makerij Museum
Drukkerij­museum Meppel	Kasteel De Haar	Museum 'De Roos'	Outsider Art Museum	Museum TwentseWelle	Van Abbemuseum
Ecomare	Kasteel Duivenvoorde	Museum 'De Tien Malen'	Paleis Het Loo Nationaal Museum	Museum van Bommel van Dam	Van Gogh Museum
Edams Museum	Kasteel Heeswijk	Museum De Vier Quartieren	Panorama Mesdag	Museum van Brabantse Mutsen en Poffers	Veenkoloniaal Museum
Elisabeth Weeshuis Museum	Kasteel Hoensbroek	Museum De Waag	Pers­museum	Museum van de 20e Eeuw	Veluws Museum Hagedoorns Plaatse
EYE Filmmuseum	Kasteel Huis Bergh	Museum De Wemme	Peter van den Braken Centrum	Museum van Egmond	Ver­rays Museum
Flessenscheepjes­museum	Kasteel Keukenhof	Museum De Wieger	Philips museum	Museum Van Loon	Verzets­museum Amsterdam
Flipje en Streek­museum Tiel	Kasteel Museum Sypesteyn	Museum 'De Zwarte Tulp'	Pieter Vermeulen Museum	Museum Veenendaal	Verzets­museum Zuid-Holland
Florence Nightingale Instituut	Kasteel Radboud	Museum der Koninklijke Marechaussee	preHistorisch Dorp	Museum Veere	Vincent van GoghHuis
Foam Fotografiemuseum Amsterdam	Katwijk's Museum	Museum Dokkum	Purmerends Museum	Museum Vekemans	Visserij­museum Zoutkamp
Forteiland Pampus	Kazematten­museum Kornwerderzand	Museum Dorestad	Rijks­museum Amsterdam	Museum Vlaarding­en	Voerman Museum
Frans Hals Museum De Hallen Haarlem	Kempen­museum De Acht Zaligheden	Museum Drachten	Rijks­museum Muiderslot	Museum voor anatomie en pathologie	Volendams Museum
Fries Land­bouw Museum	Keramiek­centrum Tiendschuur Tegelen	Museum Elburg	Rijks­museum Twenthe	Museum voor Communicatie	Water­lands­museum de Speeltoren
Fries Museum	Keramiek­museum Prinsessehof	Museum Flehite	Rijks­museum van Oudheden	Museum Weesp	Waters­nood­museum
Fries Scheep­vaart Museum	Kermis- en Circus­museum	Museum Gevang­en­poort	Rijssens Museum	Museum Wierdenland Ezinge	Weegs­chaal­museum Naarden
Fruittel­teel­museum	Kijk- en Luister­museum	Museum Giethoorn 't Olde Maat Uus	RKD-Ned. Instituut v. Kunst­geschiedenis	Museum Zaanse Tijd	Wereld­museum Rotterdam
Gelders Geologisch Museum	Klooster Ter Apel	Museum Gouda	Rotterdams Radio Museum	Museumumpark Archeon	Wes­fries Museum
Gem. Archeologisch Museum Aardenburg	Koninklijk Eise Eisinga Planetarium	Museum Haarlem	Schermer Molens Stichting	Museum­park Orientalis	West­lands Museum
Gemeentemuseum Den Haag	Koninklijk Paleis Amsterdam	Museum Heerenveen	Schoonewelle Mus. voor Natuur en Ambacht	Museum­stoom­tram Hoorn-Medemblik	Witte de With, Center for Contemp.Art
Gemeentemuseum Het Land van Thorn	Kranenburgh	Museum Hengelo	SCHUNCK®	Muzee Scheveningen	Zaans Museum
Gemeentemuseum Jacob van Horne Weert	Kröller-Müller Museum	Museum Het Bolwerk	Science Centre Delft	Muzea van de Boorn	Zandvoorts Museum
GeoFort	Kunsthall Rotterdam	Museum Het Oude Raadhuis Urk	Singer Laren	Nat. Bier­museum De Boom	Zee- en Haven­museum de Visserijschool
Geologisch Museum Holland	Kunst­vereniging Diepenheim	Museum Het Pakhuis Ermelo	Slot Zuylen	Nationaal Archief	Zeeuws Maritiem MUZEEum
Gorcums Museum/Gem.Gorinchem	Kunstwerk! Liemers Museum	Museum het Petershuis	Société Musée Laliq­ue PaysBas	Nationaal Bagger­museum	Zeeuws Museum
Graafs Museum	Landgoed Fraeylemaborg	Museum Het Rembrandthuis	Space Expo	Nationaal Bevrijdings­museum 1944-1945	Zout­museum
GRID Grafisch Museum Groningen	Landgoed Verhildersum Leens	Museum Het Schip, Amsterdamse School	Speel­goed en Carnavals­museum Op Stelten		Zuider­zeemuseum
Groninger Museum	Letterkundig Museum/Kinder­boeken­museum	Museum Het Valkhof	Speel­goed­museum Deventer		Zwanen­broeders­huis